

TRIBUNA

ŠTEVILKA 6
LETNIK XXVI
29 DEC 76
CENA 3 DIN

6 številka Tribune je nastala ob 20-letnici smrti velikega revolucionarja, humanista, in umetnika Bertolta Brechta (1898 - 1956) V njej vam uredništvo nudi krajši izbor njegovih tekstov in pesmi v želji, da bi se bralci intenzivneje posvetili študiju njegovega dela.

NE
ZUJATE
TAKO
ROMANTIČNO

PET TEŽAV PISANJA RESNICE

zoje fedi: 800' - divi

PET TEŽAV PISANJA RESNICE

Najmanj pet težav mora premagati tisti, ki se danes želi boriti proti laži in neznanju ter želi pisati resnico. Imeti mora pogum, da piše resnico, čeprav je povsod zamolčana; biti mora moder, da jo prepozna, čeprav je povsod prikrivano; imeti mora znanje, da iz nje napravi za boj primerno orožje; znati mora presojudati točno, da izbere tiste, v katerih rokah bo resnica ustvarjalna biti mora zvit, da jo lahko med takimi razširi. Velike težave so to za tiste, ki pišejo v fašističnem sistemu, a tudi za tiste, ki so izgnani ali so pobegnili in celo za tiste, ki pišejo v deželah meščanske svobode.

1. POGUM DA SE RESNICA PIŠE

Zdi se, da je samo po sebi razumljivo, da mora pisec pisati resnico, da je ne prikriva ali zamolči in da ne napiše ničesar neresničnega. Ne sme se klanjati močnim, ne sme varati šibkih. Zelo težko se je ne klanjati močnim in zelo koristno je varati šibke. Zameriti se posestnikom pomeni odreči se posesti. Odrekati se plači za izvršeno delo pomeni v določenih okoliščinah odreči se tudi delu; odbiti slavo pri močnih pogosto pomeni odbiti slavo sploh. Za to je potrebna hrabrost. Časi odkritega izkoriščanja so večinoma časi, v katerih se veliko govori o velikih in vzvišenih stvareh. Potreben je pogum, da se v takšnih časih, sredi silnega dretja, da je glavno prinašanje žrtev, govori o tako nedostojnih stvareh kot sta prehrana in stanovanje delavcev. Ko se kmete zasipa s častmi, je drznost govoriti o strojih in ceneni krmi, kar bi jim olajšalo njihovo častito delo. Ko se prek vseh zvočnikov vpije, da je človek brez znanja in izobrazbe boljši od izobraženega, tedaj je pogumno vprašati: boljši za koga? Ko se govori o čistih in nečistih rasah, je drznost vprašati ali glad, neznanje in vojna ne vodijo k strahotnim izmaličenjem.

Prav tako je potreben pogum, da se pove resnica o samem sebi, o sebi kot premaganem. Mnogi od tistih, ki jih preganjajo, izgubijo zmožnost, da bi spoznali lastne napake. Preganjanje se jim zdi največja krivica. Preganjanci so hudobni, kajti oni nas preganjajo; preganjani so dobri in so zaradi tega preganjani. Ta dobrota je pobita, premagana in zadušena; dobrota je torej bila slabotna, slaba, nevzdržna; tej dobroti se ni dalo verjeti, kajti dobroti se ne da priznavati slabost kakor dežju vlago. Reči, da dobri niso bili premagani, ker so bili dobri, ampak, ker so bili nemočni, za to je potrebna drznost. Resnica se seveda mora pisati v boju proti neresnici in zato ne sme biti nekaj splošnega, vzvišenega ali mnogopomenskega. Prav splošnost, vzvišenost in mnogopomenskost so karakteristika neresnice. Kadar za nekoga pravimo, da je rekel resnico, potem to pomeni, da jih je najprej nekaj ali mnogi ali eden povedalo nekaj drugega, neko laž ali nekaj splošnega, a on je rekel resnico — nekaj praktičnega, stvarnega, neoporečnega, prav tisto, po čemer se je vpraševalo.

Malo poguma je potrebno, da se nasplošno žalosti nad slabostmi družbe in nad zmagovitostjo surovosti in da se z zmagovitostjo razuma preti v tistem delu sveta, kjer je to še dovoljeno. Pri tem se mnogi vedejo tako, kakor da so v njih namerjeni topovi, a so pravzaprav namerjena samo gledališka kukala. Kričijo svoje splošne zahteve v nekajšen svet prepoln prijateljev nedolžnih ljudi. Zahtevajo neko splošno pravico za katero niso nikoli ničesar storili in neko splošno svobodo — plen, ki se bo še dolgo delil z njimi. Za njih je resnica samo to, da lepo zveni. A resnica, ki se lahko prikaže s številkami, pusta resnica, polna dejstev, ki jo je treba v naporu najti in raziskovati, za njih ne predstavlja resnice — o njej ne morejo v zanosu gobezdati. Ti samo na zunaj zgledajo kot tisti, ki govore resnico. Njihova nesreča je ta: oni ne poznajo resnice.

2. MODROST DA SE SPOZNA RESNICA

Ker je povsod preganjena, je resnico težko pisati, zato mnogi mislijo da je stvar osebne odločitve ali se bo resnica pisala ali ne. Verjamejo da je za to potreben samo pogum. Pozabljajo drugo težavo — najdbo resnice. Nikakor se ne da reči, da je resnico lahko najti.

Predvsem se ne da lahko spoznati katero resnico je treba povedati. Tako npr. sedaj pred očmi celega sveta tonejo velike, civilizirane države ena za drugo v barbarstvo. Pri tem vsakdo ve, da se notranji politični boj z najstrašnejšimi sredstvi lahko vsak trenutek razsraste v mednarodni spopad, ki bo morda naš del sveta pustil kakor kup ruševin. Prav gotovo, to je ena resnica; naravno je, da obstajajo tudi druge. Tako naprimer ni heresnica, da imajo stoli površine za sedenje in da dež pada od zgoraj navzdol. Mnogi pesniki pišejo resnico te vrste. Podobni so slikarjem, ki s tihožitji prekrivajo stene ladij, ki tonejo. Naša prva težava zanje ne obstaja, vendar imajo čisto vest. Ne vznemirajajo jih močni, ne vznemirajajo jih ječanja tlačenih — oni malajo svoje slike. Nesmisel njihovega delovanja povzroča v njih „globok“ pesimizem, ki ga prodajajo za debele denarce, a ki bi bil, glede na te mojstre in na takšne prodaje, pravičnejše dodeljen drugim. Pri vsem tem ni lahko spoznati, da so njihove resnice tiste o stolih in dežju, ker navadno zvane povsem drugače: kakor da so resnice o pomembnih stvareh. Bistvo usmetniškega oblikovanja je ravno v tem, da se neka stvar naredi za pomembno.

Šele po temeljitem opazovanju spoznamo, da govore samo: „stol je stol“ in „nihče ne more oporekati, da dež pada od zgoraj navzdol“.

Ti ljudje ne odkrivajo resnice, ki se jo splača pisati. Spet drugi se ukvarjajo samo z najnujnejšimi nalogami in se pri tem ne boje ne oblastnika ne revščine, pa vendar ne morejo najti resnice. Primanjkuje jim znanje. Polni so starega praznoverja, vraževernih predsodkov, pogosto izvrstno oblikovanih v davne čase. Svet je zanje prezapleten, ne poznajo dejstev, ne vidijo medsebojne zveze. Poleg odnosa si je treba pridobiti znanje in se naučiti metod, ki se dajo pridobiti in naučiti. Vsi tisti, ki v tem času zapletov pišejo, morajo poznati materijalistično dialektiko, ekonomijo in zgodovino. To znanje se lahko pridobi v knjigah in v praksi, če ne manjka marljivosti. Mnogo resnic se da odkriti tudi na enostavnejši način — vsaj deli resnice ali samo dejstva stanj, ki vodijo k najdenju resnice. Kadar se nekaj išče, je potrebna metoda, a se da najti tudi brez metode in celo brez iskanja. S takšnim slučajnim načinom se lahko doseže samo predočanje resnice, dovolj, da se ve kako bi bilo treba delati. Ljudje, ki zapisujejo samo drobna dejstva niso zmožni obvladovati stvari tega sveta. To pa je edini cilj resnice — drugega ni. Takšni ljudje niso dorasli zahtevi, da pišejo resnico.

Kadar pa že je kdo pripravljen pisati resnico in sposoben, da jo spozna, mu še vedno ostanejo tri težave.

3. UMETNOST DA SE IZ RESNICE NAREDI OROŽJE

Resnica se mora reči zaradi posledic, do katerih privede v našem vedenju. Za primer resnice, iz katere se lahko potegnejo samo napačni zaključki ali nikakršni, naj nam služi razširjeno mnenje, da v nekaterih državah vladajo slabe razmere, ki jim je vzrok barbarstvo. Po tem mišljenju je fašizem val barbarstva, ki se je kakor naravna sila zrušil na nekatere države.

Po tem mišljenju je fašizem neka nova tretja sila, poleg kapitalizma in socializma (in nad njima); po njem bi brez fašizma ne mogel dalje obstajati niti socializem niti kapitalizem itd. Kakorkoli, to je profašistična trditev — kapitulacija pred fašizmom. Fašizem je zgodovinska faza v katero je stopil kapitalizem, v toliko nov, a hkrati tudi star pojav. Kapitalizem obstaja v fašističnih državah samo kot fašizem, a proti fašizmu se da bojevati samo kot proti kapitalizmu kot proti

najgrozovitejšemu, najdrznejšemu, skrajno izkoriščevalskemu in najpodlejšemu kapitalizmu.

Kako naj nekdo reče resnico o fašizmu proti kateremu se bori, če ne želi reči ničesar proti kapitalizmu, ki je fašizmu vzrok? Kako naj bo potem ta njegova resnica ustvarjalna?

Tisti, ki so proti fašizmu, a niso tudi proti kapitalizmu, tisti, ki javkajo nad barbarstvom, ki izhaja iz barbarstva, so podobni ljudem, ki hočejo jesti svoj del teletine, a bi radi, da se tele ne zakolje. Žele si jesti tele, a ne žele videti krvi. Zadovoljni so, če si mesar opere roke, predno poda meso. Niso proti lastniškemu odnosu, ki povzroča barbarstvo, ampak so samo proti barbarstvu. Povzdigujejo glasove proti barbarstvu, in to počnejo v državah, v katerih vladajo enaki lastniški odnosi, a si mesaji še umivajo roke predno podajo meso.

Glasne obtožbe barbarskih postopkov lahko delujejo kratek čas, dokler poslušalci verjamejo, da v njihovi državi takšni postopki ne pridejo v poštev. Določene države so zmožne, da svoje lastniške odnose podrejajo merilom, ki delujejo manj nasilniško kot tisti v drugih deželah. Njim še vedno služi demokracija za namene, za katere morajo drugi uporabiti silo, se pravi kakor poročstvo lastništva nad sredstvi proizvodnje. Monopol nad tovarnami, rudniki in zemljiščem povsod in vedno ustvarja barbarske prilike, a ne tako opazne. Barbarstvo postane vidno šele takrat kadar se mora monopol zaščititi z uporabo sile.

Nekatere države, ki se jim zaradi barbarskega monopola še ni potrebno odreči formalnemu jamstvu pravne države niti takim ugodnostim kot so umetnost, filozofija, književnost, zelo rade poslušajo goste, ki obtožujejo domovino zaradi ukinjanja takšnih ugodnosti, ker tako pridobivajo prednost v vojnah, ki se pričakujejo. Je potem potrebno reči, da so spoznali resnico tisti, ki brez milosti zahtevajo: „boj brez milosti proti Nemčiji, ker to je prava domovina nečastnega v našem času, podružnica Pekla, bivališče Antikrista“? Bolje je povedati, da so to neumni, nemočni in škodljivi ljudje. Posledica takšnega blebetanja je zaključek, da mora biti ta država iztrebljena. Cela država z ljudmi vred, ker strupeni plin, ki ubija, ne odbira samo krivce.

Lahkoveren človek, ki ne pozna resnice, se izraža splošno, vzvišeno in netočno. On blede o Nemcu, on javka nad zlom, a v najboljšem primeru poslušalec ne ve kaj bi. Je treba odločiti, da bi ne bilo več Nemca? Bo Pekel izginil, če on postane dober? Podobno je mišljenje o barbarstvu, ki nastaja iz barbarstva. Po njem prihaja barbarstvo iz barbarstva, a preneha skozi učlovečenje, ki se doseže z izobraževanjem. Vse to je povsem splošno povedano, ne vsebuje nobenih uporabnih zaključkov in se pravzaprav k nikomer ne obrača.

Take razlage kažejo samo na nekaj delov vzročnega niza in prikazujejo določene gibalne sile kakor sile, ki se jih ne da obvladati. Takšne razlage so polne teme, ki prekriva sile, katere pripravljajo katastrofo. Dodajmo samo malo svetlobe in pokazalo se bo, da so povzročitelji katastrofe ljudje! Kajti živimo v času, ko je človekova usoda človek.

Fašizem ni nikakršna naravna katastrofa, ki se bo mogla razumeti naravnost iz človekove „narave“. A celo pri naravnih katastrofah obstajajo načini prikazovanja dostojni človeka, ker pozivajo na njegovo borbeno moč.

Po nekem velikem potresu, ki je razrušil Jokohamo, so se v mnogih ameriških časopisih pojavile fotografije ruševin. Pod njimi je pisalo: „Steel stood“ (jeklo ostalo). In res, kdor je na prvi pogled videl samo ruševine, je zdaj, opozorjen z napisom, lahko opazil, da je nekaj visokih zgradb ostalo nepoškodovanih. Med prikazi, ki pričajo o nekem potresu so neprimerljive vrednosti izračuni gradbenih inženirjev, ki upoštevajoč premikanje tal, moč, toploto, ki se pri tem razvije in drugo, konstruirajo konstrukcije ki bodo prenesle potres. Kdor želi pisati o vojni in fašizmu, o velikih katastrofah, ki niso naravne, mora prikazati praktično resnico. Pokazati mora, da so to katastrofe, ki so jih ogromni množici tistih, ki delajo brez lastnih proizvodnih sredstev, pripravili lastniki teh sredstev.

Če se želi uspešno pisati resnico o nekem slabem stanju, potem se mora napisati tako, da je njegove izogibne vzroke mogoče spoznati. Šele ko se spoznajo izogibni vzroki, se da boriti proti slabemu stanju.

4. RAZSOJANJE V ČIGAVIH ROKAH BO RESNICA USTVARJALNA

S stoletnim običajem trgovanja s pisano besedo na tržiču mišljenja in opisovanja, pri čemer je bila pisca odvzeta nadaljna skrb za napisano, dobiva pisec vtis, da njegov kupec sli naročitelj, torej posrednik, tisto, kar je napisano širi dalje vsem. Mislil je: jaz govorim, a tisti, ki me žele slišati — slišijo me. Pravzaprav govori on, a tisti, ki lahko plačajo, ga slišijo. Njegov govor ne slišijo vsi, a tisti, ki ga slišijo, nočejo slišati vsega. O tem je bilo že veliko povedanega, čeprav še vedno premalo; poudariti želim samo to, da je „pisati“ nastalo iz „nekomu pisati“. Vendar se resnica ne da kar samo pisati; vsekakor se mora pisati nekomu, ki bo lahko s tem nekaj storil. Spoznanje resnice je skupno pisca in bralcu. Da bi se povedalo neko dobro, je potrebno biti v stanju dobro poslušati in neko dobro slišati. Resnica se mora preračunano povedati in preračunano poslušati. Tudi za nas, ki pišemo, je pomembno komu govorimo in kdo nam govori.

Resnico o slabem stanju moramo povedati tistim, za katere je to stanje najslabše, a jo moramo od njih tudi zvedeti. Ne smemo se obračati samo k ljudem določenih nazorov, ampak k ljudem, ki jim taki nazori pristajajo na osnovi njihovega položaja. Toda vaši poslušalci se neprestano menjajo! Celotno krivnikom se da govoriti, ko ne prihaja več plača za obešanje ali kadar postane nevarnost zanje prevelika. Bavarski kmetje so bili proti vsakemu prevratu ali ker je vojna dovolj dolgo trajala in ker sinovi, ki so se vračali domov, niso več našli zase mesta na posestvih, se jih je dalo pridobiti za prevrat.

Za pisca je pomembno, da zadane pravi ton resnice. Navadno se sliši nekakšen blagi ton, bolni ton, ton ljudi, ki bi ne mogli niti muhi storiti nič žalega. Kdor takšen glas sliši v nesreči, bo še nesrečnejši. Tako govore ljudje, ki morda niso sovražniki, a prav gotovo niso soborci. Resnica je borbeno, ne pobija samo neresnico, temveč tudi tiste ljudi, ki neresnico širijo.

5. ZVITOST DA SE RESNICA RAZŠIRI MED MNOGE

Mnogi, ponosni, da so imeli pogum, da so šli za resnico, morda utrujeni od dela, ki je bil potreben za to, da so jo naredili ustvarjalno, čakajoč nestrpnost, da jo sprejmejo tisti, katerih interese zastopajo, nimajo za potrebno, da bi uporabili tudi dosti zvitosti pri širjenju resnice. Zato jim pogosto propade ves njihov trud. V vseh časih zatiranja in prikrivanja resnice, je bila uporabljena zvitost, da bi se resnica razširila med množico. Konfucij je ponaredil star patriotski koledar zgodovinskih dogodkov. Zamenjal je samo določene besede. Kjer je pisalo: „Vladar Kuna je dal ubiti filozofa Wana, ker je ta rekel to in to“, je Konfucij vstavil namesto „ubiti“ – „umoriti“. Kjer je pisalo, da je tiran Ta in ta umrl v atentatu, je postavil „bil umorjen“. S tem je Konfucij odprl pot novemu presojanju zgodovine.

Kdor v naših časih reče namesto narod „prebivalstvo“ in namesto zemlja „zemljiška posest“, je že prenehal gojiti mnoge laži. Besedam odvzema njihovo trhlo mistiko. Beseda „narod“ označuje določeno enotnost in kaže na skupne interese. Sme se uporabiti samo takrat, kadar govorimo o več narodih, ker se samo takrat lahko vsaj predpostavljajo skupni interesi. Prebivalstvo pod neko oblastjo ima različne in medsebojno nasprotno interese in to je resnica, ki se jo poskuša prikriti. Laži vladajočih podpira tudi tisti, ki govori „zemlja“ in pri tem slika za oči in nosove polja, govoreč o barvi in vonju zemlje; pravzaprav ni govora o plodnosti zemlje, niti o človekovi ljubezni do nje, niti marljivosti, temveč predvsem o ceni žitaric in ceni dela. Tisti, ki trgajo dobitke iz zemlje niso tisti, ki iz nje iztrgujejo žito, in vonj prsti je neznan na borzah. Odišavljene so z drugačnimi vonji. Nasprotno pa je zemljiška posest prava beseda, s katero se da manj varati. Za besedo „disciplina“ se mora tam, kjer vlada teror izbrati beseda „poslušnost“, ker disciplina lahko obstaja tudi brez vladarja in je celo plemenitejša. Boljša od besede „čast“ je beseda „človekovo dostojanstvo“. Pri tem se nam posameznik ne more tako lahko izmakniti izpred oči. A vemo, kakšna revščina se tera dalje, da se obrani čast nekega naroda! In kako razsipniško dele siti čast tistim, ki jih hranijo, a so sami lačni. Zvitost Konfucija se da uporabiti tudi danes. Konfucij je neopravičene sodbe o nacionalnih dogodkih zamenjeval z opravičenimi. Anglež Thomas More opisuje v neki utopiji pravično državo – ta država se je mnogo razlikovala od tiste v kateri je živel, a ji je bila zelo podobna, razen po vladajočih odnosih!

Lenin, ki ga je preganjala carska policija, je želel opisati kako ruska buržoazija izkorišča in tlači otok Sahalin. Na mesto Rusije je postavil

Japonsko, a Korejo na mesto Sahalina. Metode japonske buržoazije so vse bralce spomnile na metode ruske buržoazije na Sahalinu, vendar spis ni bil prepovedan, ker sta si bili Rusija in Japonska sovražni. Mnogo štosov, ki se jih v Nemčiji ne sme povedati o Nemčiji, se jih sme povedati o Avstriji. Obstajajo mnoge zvitosti, s katerimi se da prevarati tudi najbolj sumnjičave države.

Voltaire je pobijal vero cerkve v čudeže tako, da je spisal galantno pesnitev o Devici Orleanski. Opisal je čudeže, ki so se brez dvoma morali dogoditi, da bi Devica ostala devica sredi cele armade na dvoru in med menihi. Z elegantnim stilom in z opisovanjem erotičnih avantur, ki jih je prevzel iz razvratnega življenja vladajočega razreda, je pripeljala ta razred do tega, da se je odrekel veri, ki ga je oskrbovala s sredstvi za takšno lahkotno življenje. Tako je torej izdelal možnost, da njegovi izdelki pridejo po nezakoniti poti do tistih, katerim so bila namenjena. Mogočniki, ki so jih brali, so sami pomagali ali pa so tolerirali pomoč pri razširjanju njegovih spisov. S tem so se izognili posmehu policije, ki je ščitila njihova zadovoljstva. In veliki Lukrecij je izrecno poudarjal, kako upa, da bo lepota njegovih verzov pripomogla pri razširjenju epikurejskega ateizma.

Resnično, visok literarni nivo lahko služi za ščit neki izjavi. Prav tako pa lahko pogosto iziva sum. Takrat se lahko namerno zniža. Tako se npr. v prezrti formi kriminalnega romana na neupadljivih mestih lahko prikrijejo opisi težkih življenjskih razmer. Taki opisi bi lahko popolnoma opravičili kriminalni roman. Veliki Shakespeare je iz mnogo manj pomembnejših namenov znižal nivo, ko je namerno oblikoval neprepričljiv govor Koriolanove matere, s katerim se ona zoperstavlja sinu, ki si je izmislil, da bo napadel svoje rodno mesto. Ni hotela, da Koriolanovo nakano preprečijo resnični razlogi ali globoka ganjenost, temveč določena počasnost zaradi katere se je prepustil starim navadam. Pri Shakespearu najdemo vzor zvitega širjenja resnice v Antonijevem govoru nad Cezarjevimi truplom. Antonij ves čas poudarja, da je Cezarjev morilec Brutus častivreden človek, obenem pa opisuje tudi njegovo dejanje – vendar je opis dejanja prepričljivejši od opisa storilčeve kreposti; govornik dovoljuje, da ga dejstva premagajo; daje jim večjo moč govora kakor „samemu sebi“. Egipčanski pesnik, ki je živel pred štiri tisoč leti, se je poslužil podobne metode. To je bil čas velikih razrednih bojev. Takratni vladajoči razred je z veliko težavo kljuboval svojemu velikemu nasprotniku; do takrat potlačenemu delu prebivalstva. V pesmi izstopa na vladarskem dvoru modrec, ki poziva na boj proti notranjemu nasprotniku. Dolgo in prepričljivo opisuje nered, ki je nastal z uporom nižjih stanov. Ta opis je tak:

Zares je tako: ugledni so polni tožba, a nezatni polni radosti. Vsa mesta govore: preženimo močne iz naše sredine.

Zares je tako: uradniške sobe so odprte in listine odnešene. Sužnji so postali gospodari.

Zares je tako: sina uglednega se več ne da prepoznati; otrok gospodarice je postal sin njene sužnje.

Zares je tako: meščane so postavili k mlinskim kamnom. Tisti, ki še nikoli niso videli svetlobe, so prišli ven.

Zares je tako: žrtvene skrinje iz ebenovine razbite so; prastaro sezamovo drevo se seka za postelje.

Glejte, prestolnica je razrušeni v eni uri.

Glejte, siromaki te dežele so postali bogataši.

Glejte, kdor ni imel kruha, ima sedaj kaščo, tisto s čemer je založena njegova žitnica, je imetje drugega.

Glejte, nekomu je prijetno, ker ne je nobenih jedi.

Glejte, kdor ni imel žita, ima sedaj kašče; kdor je hodil po žitne darove, jih zdaj deli sam.

Glejte, kdor ni imel niti volovske vprege, ima zdaj živino; kdor ni imel živali pred plugom, ima sedaj črede živine.

Glejte, kdor si ni mogel zgraditi niti sobice, ima sedaj štiri zidove. Glejte, svetovalci iščejo ležišče v kaščah; kdor se je komaj smel nasloniti na zid, ima sedaj posteljo.

Glejte, kdor ni imel niti čolna, ima sedaj ladje in če pogleda jih njihov lastnik, njegove niso več.

Glejte, ki so imeli obleke, so sedaj v cunjah; kdor je drugim tkal ima sedaj fino laneno tkanje.

Bogataš žejen spi; kdor ga je prej prosil za usedlino, ima sedaj močno pivo.

Glejte, kdor ni razumel zvokov harfe, ima sedaj harfo; tisti pręd katerim se ni prepevalo, ceni sedaj glasbo.

Glejte, kdor je zaradi pomanjkanja spal sam, si zdaj najde gospe; tista, ki se je ogledovala v vodi ima sedaj ogledalo.

Glejte, državni dostojanstveniki tekajo brezposelni. Mogočnim se nič več ne poroča. Kdor je bil glasnik pošilja zdaj drugega...

Glejte, tam je petorica ljudi poslanih od svojih gospodarjev. Govorijo: nadaljujte sedaj sami, mi smo prispeli.

Jasno je, da je to tak opis nereda, ki mora izkoriščanim izgledati zelo vabljiv. Vseeno pa je pesnika težko ujeti. On izrecno obsoja takšno stanje, čeprav dela to slabo...

Jonathan Swift je v neki brušuri predlagal, da bi se državi v dobro nasolilo otroke siromakov in jih prodajalo kakor meso. Izdelal je precizne izračune, ki dokazujejo koliko bi se dalo prihraniti, če se zanemarijo vsi zadržki in predsodki. Swift sebe predstavlja kakor neumnega. Z mnogo žara in temeljitosti brani določeno, njemu zoprno stališče; pri tem si lahko vsakdo zamisli in predstavlja podlost takšnega načina mišljenja. Vsakdo je lahko pametnejši od Swifta ali vsaj humanejši, predvsem tisti, ki dosedaj ni raziskoval določena stališča in posledice, ki iz njih izhajajo.

Zatiranim je koristna vsaka propaganda za razmišljenje na katerem koli področju. Kajti v izkoriščevalskih sistemih velja mišljenje za nizkotno.

Kot nizkotno velja tisto, kar je koristno ponižanim. Za nizkotno velja neprestana skrb, da bi bil sit; preziranje časti, ki se izkazuje braniteljem države v kateri se gladije; sum v voditelja, kadar vodi v nesrečo; odvrtnost do dela, ki človeka ne hrani; odpor proti z silo vzpostavljenim in vsiljenim odnosom; ravnodušnost do družine, ki ji skrb ne koristi več. Lačne zmerjajo, da so požrešni, tisti, ki nimajo kaj braniti, imenujejo reve, tiste, ki sumijo v svoje izkoriščevalce, obtožujejo, da ne verjamejo v lastne moči, a tiste, ki žele nagrado za svoje delo, imenujejo lenobe, itd. V takšnih režimih mišljenje splošno velja za ne vredno in prihaja na slab glas. In k temu: nikjer več se ne izobražuje in povsod se preganja, kjerkoli se pojavi. Vendar so povsod področja, v okviru katerih se lahko nekaznovano pokaže na uspehe mišljenja; to so področja, kjer so diktaturam mišljenja potrebna. Tako se na primer lahko govori o dosežkih v vojaški tehniki in znanosti.

Tudi povečanje volnenih zalog in iznajdba nadomestkov zahteva mišljenje. Poslabšanje prehrane, izurjenost mladine za vojno, vse to zahteva mišljenje; o tem se da pisati. Hvali vojne, nesmiselni vrsti tega razmišljanja, se da zvito izogniti; na ta način lahko razmišljanje, kako najbolje voditi vojno, privede do razmišljanja ali ima vojna sploh smisel in se lahko uporabi, kadar se govori o problemu kako najučinkoviteje ubežati nesmiselni vojni.

Normalno, težko je takšno vprašanje postaviti naravnost. Ali se torej lahko mišljenje, ki se je propagiralo, izkoristiti ali lahko neposredno zajame življenje? Lahko.

Da bi v času, kakršen je naš, bilo mogoče izkoriščanje, ki služi manjšemu delu prebivalstva za izkoriščanje (večjega) dela, je potrebno, da obstaja določeno osnovno stališče, ki bi se raztezalo na vsa področja. Odkritje, kakor je bilo Darwinovo, lahko naenkrat postane nevarno za izkoriščevalce; a je v začetku skrbelo le cerkev, še

celo policije ni motilo. V zadnjih letih so dognanja fizikov privedla do takšnih rezultatov na področju logike, ki bi lahko v svojem nadaljnjem razvoju postali nevarni za celo vrsto norm, ki služijo izkoriščanju. Pruski državni filozof Hegel, ki se je ukvarjal z zapletenimi raziskavami na področju logike, je zapustil Marxu in Leninu, klasikoma proletarske revolucije, metode neprecenljivih vrednosti. Znanstvene veje se razvijajo v medsebojnih odvisnosti, ker pa tak razvoj ni enakomeren, država ni sposobna, da bi vse takoj zapazila. Tako lahko prvoborci resnice izberejo mesta, ki so sorazmerno nenadzorovana. Najpomembnejše je učenje pravilnega mišljenja, tj. mišljenja, ki raziskuje vse stvari in vse dogodke z njihove prehodne in spremenljive strani. Vladajoči razred je zelo nenaklonjen velikim spremembam. Najljubše bi mu bilo, da bi ostalo tako še tisoče let. Najbolje bi bilo, da Mesec obstane in da se Sonce ne premika več! Tedaj bi nihče ne postal lačen in si zaželel večerje. Kadar oni ustrelje, nasprotnik ne bi smel več steljati; njihov strel bi moral biti zadnji. Način gledanja, ki poudarja spremenljivost, je zelo dobro sredstvo, da se ohrabri izkoriščane. Prav tako je treba zmagovalcem predočiti, da se v vsaki stvari in vsakem stanju pojavlja tudi nasprotje. Tak način gledanja (dialektika, znanost o gibanju stvari) se lahko nauči s proučevanjem dejstev, ki se nekaj časa izmikajo vladajočim. Lahko se uporabi v biologiji ali kemiji. Prav tako se uporabi tudi pri orisovanju usode neke družine in se pri tem ne vzbudi preveč pozornosti. Odvisnost vsake stvari od mnogih drugih, ki se neprestano menjajo, je nevarna misel za diktature, vendar se lahko pove na tisoč načinov, ki policiji ne dajo povoda za akcijo. Popoln opis vseh okoliščin v katerih se znajde človek, ki odpira prodajalno tobaka, je lahko močan udarec diktaturi. Vsakdo, ki malo razmisli, bo razumel zakaj. Režimi, ki množice vodijo v bedo se morajo izogibati, da bi se v državi govorilo o bedi. Veliko govore o usodi. Ta je, a ne oni, vzrok bede. Kdor bo raziskoval vzroke bede, bo aretiran prej predno bo udaril po režimu. Vendar je mogoče splošno nastopiti proti govorjenju o usodi; ljudem je treba pokazati, da ljudem ustvarjajo usodo ljudje.

To pa se lahko naredi na več načinov. Lahko se na primer pove zgodba o nekem vaškem posestvu na Islandiji. Vsa vas govori, da na tem imetju leži prekletstvo. Neka vaščanka se je vrgla v vodnjak, a neki vaščan se je obesil. Nekega dne je svadba; sin vaščana se ženi z dekletom, ki z doto prinaša nekaj njiv. Prekletstvo preneha. Vaščani si niso edini o vzroku srečne spremembe. Nekateri to pripisujejo veseli naravi mladega vaščana, drugi poljem, ki jih je mlada vaščanka prinesla v zakon in ki so šele omogočile življenje na kmetiji. Celo s pesmijo, ki opisuje neko pokrajino, se lahko nekaj doseže in sicer tako, da bi se v naravo vključevale stvari, ki jih je naredil človek.

Da se resnica razširi je potrebna zvitost.

ZAKLJUČEK

Velika resnica našega stoletja (ki še ni zadostna, vendar se brez nje ne da najti nobena druga pomembna resnica) je v tem, da je velik del naše Zemlje potonil v barbarstvo, ker se lastništvo nad proizvodnimi sredstvi ohranja s silo. Kaj nam pomaga, da napišemo nekaj drznega, s čimer dokazujemo, da padamo v barbarstvo (kar je resnica), če nam ni jasno, kako je do takšnega stanja prišlo? Povedati moramo, da je ohranjanje lastniških odnosov vzrok vsemu hudemu. Toda, ko to izrečemo, izgubimo mnoge prijatelje, ki so proti hudemu in verjamejo, da se takšni odnosi lahko ohranijo tudi brez njega (kar ni res).

Moramo povedati resnico o barbarstvu v naši deželi, da bi s tem omogočili akcijo, ki bi uničila, spremenila lastniške odnose.

To moramo povedati tistim, ki v takšnih odnosih najbolj trpijo, ki so najbolj zainteresirani za njihove spremembe, delavce in tiste, ki jih lahko naredimo za njihove zaveznike, ker pravzaprav niso deležni nikakršnega deleža pri sredstvih za proizvodnjo, čeprav sodelujejo pri pridobivanju.

In peto, napredovati moramo v zvitosti.

Vseh pet težav moramo rešiti istočasno, ker ne moremo raziskovati resnice o barbarstvu, ne da bi mislili na tiste, ki v barbarstvu trpijo; in dokler — odbijajoč napade strahopetcev — iščemo prave vzroke takšnega stanja, računamo na tiste, ki so pripravljeni izkoriščati svoje znanje. Misli pa moramo tudi na to, da jim podamo resnico na tak način, da postane v njihovih rokah orožje, to pa storimo tako, da sovrznik tega ne opazi in ne prepreči predaje.

Toliko se zahteva, kadar se zahteva, da pisatelj piše resnico.

BERTOLT BRECHT

Šestko Leo:

700-oliz

ZGODBE GOSPODA KEUNERJA

Modra na modrem je drža. K. gospodu K. je prišel profesor filozofije in mu razlagal o svoji modrosti. Čez čas mu je gospod K. rekel: „Sediš nelagodno, govoriš nelagodno, misliš nelagodno“. Profesor filozofije se je razjezil in je rekel: „Ničesar nisem želel vedeti o sebi, temveč o vsebini tistega, kar sem rekel.“ „To je brez vsebine“ je rekel gospod K. „Vidim te iti tipajočega, in to ni nikakršen cilj, kar ti, medtem ko te vidim iti, dosežeš. Govoriš dvomljivo in nobena jasnost ni, kar ustvariš med govorjenjem. Gledajoč tvojo držo, me tvoj cilj ne zanima.“

ORGANIZACIJA

Gospod K. je nekoč rekel: „Misleči ne uporablja nobene luči preveč, nobenega kosa kruha preveč, nobene misli preveč.“

UKREPI PROTI NASILJU

Ko se je gospod Keuner, misleči, v dvorani pred mnogimi izrekel proti nasilju, je opazil, kako so se mu ljudje izogibali in odhajali. Ozrl se je okoli sebe in videl, da stoji za njim – nasilje.

„Kaj praviš?“, ga je vprašalo nasilje.

„Izrekel sem se za nasilje“, je odgovoril gospod Keuner. Ko je gospod Keuner odšel, so ga vprašali njegovi učenci po njegovi hrbtenici. Gospod Keuner je odgovoril: „Nimam hrbtenice, da bi jo razbili. Prav jaz moram dalje živeti kot nasilje.“

In gospod Keuner je povedal naslednjo zgodbo:

V stanovanje gospoda Eggeja, ki se je naučil reči ne, je prišel nekega dne v času ilegalnosti agent, ki je pokazal potrdilo, ki je bilo izdano v imenu tistih, ki so vladali mestu, in na katerem je stalo, da mu mora pripadati vsako stanovanje, v katero vstopi njegova noga, prav tako mu naj pripada vsaka jed, ki jo zahteva; prav tako mu naj služi vsak človek, ki ga on vidi. Agent je sedel na stol, zahteval jed, se umil, legel in vprašal z obrazom proti steni, preden je zaspal: „Mi boš služil?“ Gospod Egge ga je pokrtil z odejo, pregnal muhe, pazil na njegovo spanje in ga ubogal sedem let tako kot ta dan. Toda kar-koli je storil zanj, nečesa se je dobro pazil: to je, da bi rekel kakšno besedo. Ko je bilo sedem let okoli in je agent postal debel od jedi, spanja in ukazovanja, je agent umrl. Tedaj ga je gospod Egge zavil v pokvarjeno odejo, ga izvlekel iz hiše, umil ležišče, pobelil stene, vdihnil in odgovoril: „Ne“.

O NOSILCIH VEDENJA

Kdor nosi vedenje, ta se ne sme boriti; niti reči resnice; niti reči resnice; niti opravljati služnosti; niti jesti; niti odbiti časti; niti biti znan. Kdor nosi vedenje, ima pred vsemi krepostmi eno: da nosi vedenje“, je rekel gospod Keuner.

SLUŽABNIK NAMENA

Gospod K. je postavil naslednja vprašanja:

„Vsako jutro naredi moj sosed glasbo z gramofonom. Zakaj naredi glasbo? Slišim, ker telovadi. Zakaj telovadi? Ker potrebuje moči, slišim. Zakaj potrebuje moči? Ker mora premagati svoje sovražnike v mestu, pravi. Zakaj mora premagati sovražnike? Ker želi jesti, slišim.“

Potem ko je gospod K. to slišal, da je njegov sosed naredil glasbo, da bi telovadil, telovadil, da bi bil močan, želel biti močan, da bi ubil svoje sovražnike, pobil svoje sovražnike, da bi jedel, je on postavil svoje vprašanje: „Zakaj je?“

TEŽAVA NAJBOLJŠEGA

„Kaj pripravljate?“, so vprašali gospoda K. Gospod K. je odgovoril: „Zelo se trudim, pripravljam svojo naslednjo zмотo.“

UMETNOST, NE PODKUPOVATI

Gospod K. je priporočil nekega moža nekemu trgovcu zaradi njegove nepodkupljivosti. Po dveh tednih je prišel trgovec spet h gospodu K. in ga vprašal: „Kaj si mislil z nepodkupljivostjo?“ Gospod K. je rekel: „Če rečem:“ Človek, ki ga nastavljaš, je nepodkupljiv, mislim s tem: ti

ga ne moreš podkupiti.“ „Tako“, je rekel trgovec žalostno, „zdaj imam vzrok, da se bojim, da se tvoj človek pusti podkupiti celo od mojih sovražnikov.“ „Tega ne vem“, je rekel gospod K. nezainteresirano. „Meni pa“, je vpil trgovec jezno, „govori on kar naprej iz ust, torej se pusti tudi od mene podkupiti“. Gospod K. se je nečimrno smejal. „Od mene se ne pusti podkupiti“, je rekel.

DOMOVINSKA LJUBEZEN, SOVRAŠTVO DO DOMOVINE

Gospodu K. ni nujno, da bi živel v neki določeni deželi. Rekel je: „Povsod lahko gladujem.“ Nekega dne pa je šel skozi mesto, ki ga je zasedel sovražnik dežele, v kateri je živel. Tedaj mu je prišel nasproti oficir tega sovražnika in ga prisilil, da je stopil s pločnika. Gospod K. je stopil dol in zaznal, da je bil ogorčen, in sicer ne le proti temu človeku, temveč zlasti proti deželi, ki ji je ta človek pripadal, tako da je želel, da bi bila izbrisana z obličja zemlje. „Kako“, je vprašal gospod K., „sem v tej minuti postal nacionalist? Tako, da sem srečal enega nacionalista. Toda zato je treba neumnost vendar izkoreniniti, ker poneumi tiste, ki jo srečajo.“

SLABO TUDI NI POCENI

Razmišljajoč o ljudeh je prišel gospod Keuner do svoje misli o porazdelitvi revščine. Nekega dne je želel, ogledujoč se v svojem stanovanju, drugo pohištvo, slabše, cenejše, bednejše. Takoj je šel k mizarju in mu naročil, da postrga lak z njegovega pohištva. Toda ko je bil lak postrgan, pohištvo ni bilo videti bedno, temveč samo poškodovano. Kljub temu je moral biti mizarjev račun plačan in gospod Keuner je še moral vreči v stran svoje lastno pohištvo in kupiti novo, bedno, poceni, slabo, kar si je vendar tako želel. Nekateri ljudje, ki so za to zvedeli, so se smejali gospodu Keunerju, ker je bilo njegovo pohištvo dražje kot lakirano. Toda gospod Keuner je rekel: „K revščini ne sodi varčevanje, ampak izdajanje. Poznam vas: k vašim mislim vaša revščina ne sodi. Toda k mojim mislim ne sodi bogastvo.“

GLADOVANJE

Gospod K. je ob priliki vprašanja o domovini odgovoril: „Povsod lahko gladujem“. Tedaj ga je vprašal natančen poslušalec, kako to, da pravi, da gladuje, medtem ko ima resnično kaj jesti. Gospod K. se je opravičeval, vtem ko je rekel: „Verjetno sem želel reči, povsod lahko živim, če želim živeti, kjer vlada glad. Strinjam se, da je velika razlika, če sam gladujem, ali če živim, kjer vlada glad. Toda v svoje opravičilo smem vendarle navesti, da je za mene živeti, kjer vlada glad, če ne prav tako hudo kot gladovanje, vendar vsaj zelo hudo. Za druge bi vendar ne bilo važno, če bi jaz gladoval, toda važno je, da sem proti, da glad vlada.“

PREDLOG, ČE PREDLOG NI UPOŠTEVAN

Gospod K. je priporočil, da se vsakemu predlogu k dobremu doda še en nadaljni predlog, za primer, da predlog ni upoštevan. Ko je na primer nekemu, ki je bil v slabem položaju, priporočil določeno postopanje, ki je škodovalo tako malo drugim kolikor le mogoče, je opisal še drugo postopanje, manj neškodljivo, toda še ne najbolj brezobzirno. „Kdor ne zmore vsega“, je rekel, „temu naj se ne razglašajo manjše.“

ORIGINALNOST

„Danes“, se je potožil gospod K. „jih je brez števila, ki se javno hvalijo, da čisto sami zmorejo spisati velike knjige in to je splošno odobravano. Kitajski filozof Tšuang Tsi je še v moški dobi napisal knjigo s sto tisoč besedami, ki se je v devetih desetinah sestajala iz citatov. Takšnih knjig pri nas ni več mogoče pisati, ker manjka duha. Zato se misli producirajo le v lastni delavnici, pri tem se zdi len tisti, ki ne zgotovi dovolj tega. Seveda potem ni nobene misli, ki bi jo bilo mogoče prevzeti, in tudi nobene formulacije neke misli, ki bi jo bilo mogoče citirati. Kako malo potrebujejo vsi ti za svojo dejavnost!“

poslovenil
L. Šestko

Pisalo in nekaj papirja je edino, kar lahko pokažejo. In brez vsake pomoči, le s tem ubogim materialom, ki ga lahko oskrbi en sam na svojih rokah, gradijo svoje bajte. Večjih zgradb ne poznajo kot takih, ki jih lahko zgradi en sam!“

VPRAŠANJE, ČE OBSTOJI BOG

Nekdo je vprašal gospoda K., če obstoji bog. Gospod K. je rekel: „Svetujem ti, da premišliš, če bi se tvoje ravnanje spremenilo glede na odgovor na to vprašanje. Če se ne bi spremenilo, potem lahko vprašanje spustiva. Če bi se spremenilo, potem ti lahko vsaj še tako daleč pomagam, da ti rečem, ti si se že odločil: potrebuješ boga.“

PRAVICA DO SLABOSTI

Gospod K. je nekomu pomagal v težki zadevi. Ta pozneje ni izrazil nobene hvaležnosti.

Gospod K. je presenetil svoje prijatelje, ker se je glasno pritoževal nad nehvaležnostjo to zadevnega. Obnašanje gospoda K. so imeli za nefino in so tudi rekli: „Nisi vedel, da človek ne sme ničesar narediti zaradi hvaležnosti, ker je človek preslaboten, da bi bil hvaležen?“ „In jaz“, je vprašal gospod Keuner, „ali jaz nisem človek? Zakaj jaz ne bi smel biti tako slaboten, da bi zahteval hvaležnost? Ljudje vedno menijo, da se priznavajo kot neumni, če priznavajo, da je bila proti njim opravljena nizkotnost. Kako to pravzaprav?“

BREZMOČNI DEČEK

Gospod K. je govoril o razvadi, da se pretrpena nepravilnost molče požre vase, in pripovedoval naslednjo zgodbo: „Predse jokajočega fanta je vprašal mimoidoči po vzroku njegove žalosti. ‘Skupaj sem imel dva groša za kino’, pa je prišel nek fant in mi enega iztrgal iz roke in je pokazal na fanta, ki ga je bilo videti v dalji. ‘Nisi vpil na pomoč?’, ga je vprašal mož naprej, ljubeznivo ga božajoč. ‘Ne’, je ihtel deček. ‘Ali ne moreš vpiti glasneje?’, je vprašal mož. ‘Ne’, je rekel fant in gledal z novim upanjem. Kajti mož se je smehljaj. ‘Potem daj tudi tega sem’, je rekel, mu vzel zadnji groš iz roke in šel neprizadeto naprej.“

GOSPOD K. IN NARAVA

Povprašan po njegovem razmerju do narave je gospod K. rekel: „Rad bi od časa do časa stopajoč ihiz hiše videl nekaj dreves. Posebej ker skozi njihov dnevni in letnemu času ustrezajoči izgled dosejajo tako posebno stopnjo realnosti. V mestih nas tudi zmede s časom, da gledamo vedno le uporabne predmete, hiše in poti, ki bi neposeljene bile prazne, neporabno nesmiselne. Naš posebni družbeni red dopušča, da se tudi ljudje štejejo k takšnim uporabnim predmetom in zato imajo drevesa vsaj zame, ker nisem mizar, nekaj pomirjujoče samostojnega, od mene neupoštevanega, in upam celo, da imajo celo za mizarja nekaj na sebi, česar ni mogoče uvrednotiti. ‘Zakaj se ne peljete, če želite videti drevesa, enostavno kdaj v daljo?’, so ga vprašali. Gospod Keuner je osuplo odgovoril: ‘Rekel sem, rad bi jih videl stopajoč iz hiše’“

(Gospod K. je še rekel: „Za nas je nujno, da naravo varčno uporabljamo. Brez dela se mudeč v naravi, zaide človek v bolezensko stanje, popade ga nekaj kot vročica.“)

PREPRIČLJIVA VPRAŠANJA

„Opazil sem“, je rekel gospod K., „da se mnogi ustrašimo našega nauka po tem, da na vse vemo odgovor. Ali ne bi mogli v interesu propagande narediti liste vprašanj, ki se nam zdijo čisto nerešena?“

ZANESLJIVOST

Gospod K. ki je bil za red človeških razmerij, je ostal vse svoje življenje zapleten v boje. Nekega dne je spet zašel v neprijetno stvar, zaradi katere je bilo nujno, da je moral ponoči obiskati v mestu več mest srečanj, ki so bila daleč drug od drugega. Ker je bil bolan, je prosil prijatelja za njegov plašč. Ta mu ga je obljubil, čeprav je moral zato odpovedati manjši zmenek. Proti večeru pa se je položaj gospoda K. tako poslabšal, da mu hoja ni več nič koristila in je bilo potrebno čisto drugače. Vendar in kljub pomanjkanju časa je gospod K. šel po plašč, ki je postal nepotreben, vneto, da bi se držal dogovora tudi po svoji strani.

SVIDENJE

Mož, ki ga gospod K. dolgo ni videl, ga je pozdravil z besedami: „Sploh se niste spremenili.“ „Oh“, je rekel gospod K. in pobledele.

ČE JE GOSPOD K. LJUBIL KAKEGA ČLOVEKA

„Kaj naredite“, so vprašali gospoda K., „Če ljubite nekega človeka?“ „Naredim njegov osnutek“, je rekel gospod K., „in skrbim, da mu je podoben.“ „Kdo? Osnutek?“ „Ne“, je rekel gospod K., „človek“.

DOBER ODGOVOR

Delavca so pred sodiščem vprašali, ali želi izreči posvetno ali cerkveno formo prisege. Odgovoril je: „Brezposeln sem.“ – „To ni bila le raztresenost“, je rekel gospod K. „S tem odgovorom je dal vedeti, da je bil v položaju, ko takšna vprašanja, da mogoče celo ves sodni postopek, nimajo nobenega smisla več.“

HVALA

Ko je gospod K. slišal, da ga njegovi prejšnji učenci hvalijo, je rekel: „Potem ko so učenci že zdavnaj pozabili napake mojstra, se jih sam še vedno spominja.“

DVE MESTI

Gospod K. je imel raje mesto B kot mesto A. „V mestu A“, je rekel, „me ljubijo; toda v mestu B so bili prijateljski z menoj. V mestu A so se mi naredili koristni; toda v mestu B so me potrebovali; V mestu A so me povabili k mizi, toda v mestu B so me povabili v kuhinjo.“

OČETOVSTVO MISLI

Gospodu K. so očitali, pri njem je preveč pogosto želja oče misli. Gospod K. je odgovoril: „Nikoli ni bilo misli, katere oče bi ne bila želja. Le o tem se je mogoče prepirati; katera želja? Ni nam treba domnevati, da otrok sploh ne bi mogel imeti očeta, da bi domnevali: ugotovitev očetovstva je težka.“

SODNA OBLAST

Gospod K. je pogosto imenoval kot na določen način zgleden pravni predpis stare Kitajske, po katerem so privedli sodnike za velike procese iz oddaljenih provinc. Tako so mogli biti namreč mnogo težje podkupljeni (in so morali biti torej manj podkupljivi), ker so krajevni sodniki pazili na njihovo nepodkupljivost – torej ljudje, ki so se v teh razmerjih natančno spoznali in so jim želeli slabo. Tudi niso ti privedeni sodniki poznali rabe in stanja kraja iz vsakodnevne izkustva. Nepravilnost dobi pogosto pravni značaj enostavno s tem, da se pogosto pojavlja. Ti novi so si morali pustiti vse znova poročati, s čemer so zaznali na njem pozornost zbujajoče. In končno niso bili prisiljeni, da bi zaradi kreposti objektivnosti prelomili mnoge druge kreposti, kot hvaležnost, otroško ljubezen, zaupanje nasproti najbližjim znancem, ali da bi imeli toliko poguma, da bi si v svojem okolju naredili sovražnike.

POZNAVANJE LJUDI

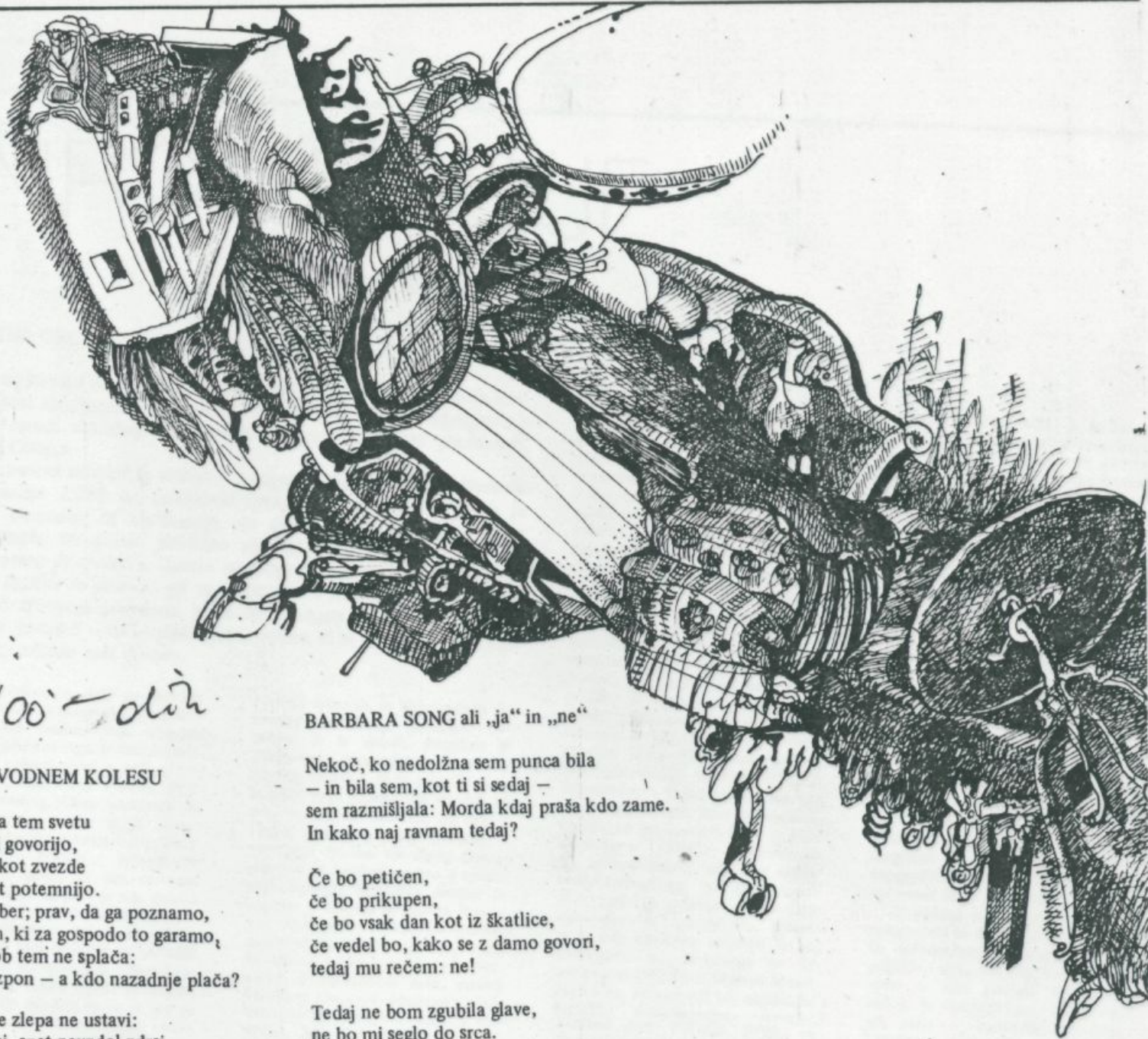
Gospod Keuner je malo poznal ljudi, rekel je: „Poznavanje ljudi je potrebno le, kjer gre za izkoriščanje. Mislimi pomeni spremeniti. Če mislim na nekega človeka, potem ga spremenim, zdi se mi skoraj, da sploh ni takšen, kakršen je, temveč je tak le bil, ko sem o njem pričel misliti.“

Zgodbe gospoda Keunerja (Geschichten vom Herrn Keuner) Prosa 2) Suhrkamp Verlag 1965

POSLOVENIL LEO ŠEŠERKO

Uredništvo se za pomoč pri oblikovanju te številke zahvaljuje:

Bulatović Nuši
Fritz Ervinu
Šešerko Leu
Mastnak Tomažu
Rizman Rudiju

Erna
Fritz:

900 - dln

PESEM O VODNEM KOLESU

O velikih na tem svetu
stare pesmi govorijo,
da zasijejo kot zvezde
in nato spet potemnijo.
Nauk je dober; prav, da ga poznamo,
vendar nam, ki za gospodo to garamo,
veseliti se ob tem ne spleča:
padec ali vzpon — a kdo nazadnje plača?

Res, kolo se zlepa ne ustavi:
kar je zgoraj, spet navzdol zdrsi,
a za vodo pod kolesom to se pravi:
voda tu je, da kolo vrti.

Gospodarje smo imeli
s kremplji, okli in čekani,
imeli tigre smo in svinje
in redili smo jih vdani.
Ta bil manj je, drugi bolj osoren,
škorenj pa ostal je zmeraj škorenj
in nas tlačil. Nam je torej le za eno
sorto gospodarjev: za nobeno!

Res, kolo se zlepa ne ustavi:
kar je zgoraj, spet navzdol zdrsi,
a za vodo pod kolesom to se pravi:
voda tu je, da kolo vrti.

Ko se grizejo krog plena,
so glave s krvjo oblite,
sebe imajo vsi za dobre
in vse druge za bandite.
Noč in dan se grizejo med sabo.
Proti nam pa, ki smo jim podložni
— kadar nočemo jih več rediti —
zmeraj se bore kot bratje slozni.

Kajti takrat se kolo ustavi
in vesela igra omrtvi,
kadar voda z razbrzdano silo
svojo lastno pravdo zavrti.

BARBARA SONG ali „ja“ in „ne“

Nekoč, ko nedolžna sem punca bila
— in bila sem, kot ti si sedaj —
sem razmišljala: Morda kdaj praša kdo zame.
In kako naj ravnam tedaj?

Če bo petičen,
če bo prikupen,
če bo vsak dan kot iz škatlice,
če vedel bo, kako se z damo govori,
tedaj mu rečem: ne!

Tedaj ne bom zgubila glave,
ne bo mi seglo do srca.
Mesec bo sijal vso noč svetlo,
čoln odvezan se ob bregu zibal bo,
a nič drugega kot to.

Saj se vendar ne moreš kar tako vleči,
saj vendar moraš biti brez srca,
saj se lahko vse ponesreči,
saj ni mogoče reči: ja!

Prvi je bil tam v Kentu doma,
lahko bi bil vsem za vzor.
Drugi je imel tri ladje v pristanu,
tretji je bil name nor.

In ker so bili petični
in ker so bili prikupni
in vsak dan kot iz škatlice,
in so vedeli, kako naj z damo govore,
vsem trem sem rekla: ne!

Tedaj nisem zgubila glave,
nič ni seglo mi v srce.
Mesec je sijal vso noč svetlo,
čoln odvezan se ob bregu zibal je,
a nič drugega kot to.

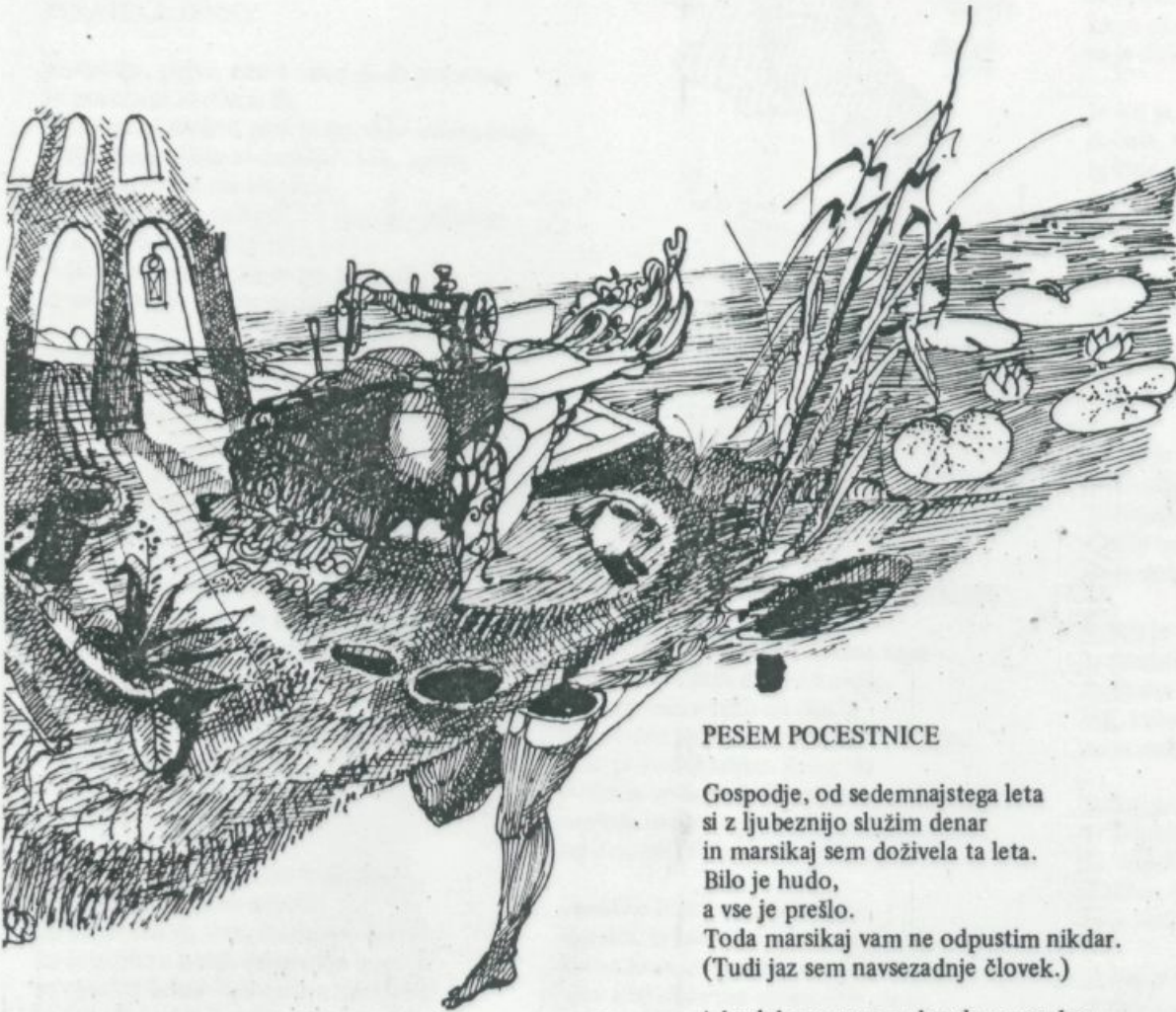
Saj se vendar ne moreš kar tako vleči,
saj sem morala biti brez srca.
Saj se lahko vse ponesreči,
zato nikomur nisem rekla: ja!

A nekega dne prišel je nekdo,
ni prašal me, kaj se mi zdi,
obesil je klobuk na žebelj v moji izbi
in nisem več vedela, kaj se godi.

Čeprav je bil brez ficka,
čeprav ni bil čeden
in ni bil nikdar kot iz škatlice,
čeprav ni vedel, kako se z damo govori,
njemu nisem rekla: ne.

Takrat sem zgubila glavo,
takrat mi je seglo prav v srce.
Mesec je sijal vso noč svetlo,
čoln privezan se ob bregu zibal je,
vse bilo je dobro in lepo.

Včasih se je treba pač preprosto vleči,
včasih ni mogoče biti brez srca,
včasih mora iti vse po sreči
in takrat je treba reči: ja!

SPOMIN NA MARIJO A.

Bilo je v svetlem mesecu septembru,
pod mlado slivo, v senci gostih vej.
Držal sem jo v rokah, ljubezen blede
kot sanje; milo, kot nikoli prej.
Nad nama, daleč, čez nebo poletno
je plul oblak. Pogledal sem v nebo:
oblak je bil ves bel in silno daleč.
Že hip nato pa ga ni več bilo.

Od takrat so minila mnoga leta
in v nepovrat odšlo je mnogo dni.
Alejo sliv so menda že podrli.
Ljubezen? Res sprašuješ me po nji?
Povem ti, prav ničesar se ne spomnim,
ne sreče ne miline in ne sanj.
Še njen obraz zbledel mi je za vedno.
Le to še vem: poljubil sem jo nanj.

In tudi na poljub bi bil pozabil,
če bi oblaka takrat ne bilo.
Spomnim se ga in več ga ne pozabim:
veš lep, ves bel priplul je čez nebo.
Mogoče slivov drevored cveti še vedno
in ona sedmega otroka ima.
Oblak pa je cvetel samo minuto
in že ga veter je pregnal z neba.

PESEM POCESTNICE

Gospodje, od sedemnajstega leta
si z ljubeznijo služim denar
in marsikaj sem doživela ta leta.
Bilo je hudo,
a vse je prešlo.
Toda marsikaj vam ne odpustim nikdar.
(Tudi jaz sem navsezadnje človek.)

A hvalabogu, vse gre kmalu v pozabo;
tudi ljubezen in revščina prav tako.
Kje so solze, ki so sinoči tekle po licu?
Kje je sneg, ki je lani pobelil zemljo?

Sčasoma se navadiš hoditi
na trg, kjer se ljubezen prodaja
in navadiš se vse po vrsti ljubiti.
A čustvo se ohladi,
tu notri vse zledeni,
če moraš spati z vsemi od kraja.
(Navsezadnje vsako bogastvo usahne.)

A hvalabogu, vse gre kmalu v pozabo;
tudi ljubezen in revščina prav tako.
Kje so solze, ki so sinoči tekle po licu?
Kje je sneg, ki je lani pobelil zemljo?

In tudi, če se dobro obrti naučiš,
če veš, kako se za ljubezen mešetari,
če znaš užitek spremeniti v drobiž,
ni nikdar lahko.

Zdaj znam vse to.
A kaj mi pomaga zdaj, grdi in stari?
(Navsezadnje, zmeraj ne moreš imeti
sedemnajst let.)

Vendar hvalabogu, vse gre kmalu v pozabo;
tudi ljubezen in revščina prav tako.
Kje so solze, ki so sinoči tekle po licu?
Kje je sneg, ki je lani pobelil zemljo?

KO ODŠLA OD TEBE SEM

Ko odšla od tebe sem
v svetlo jutro belo,
je na licih vsem ljudem
smeh igral veselo.

To boš najbolj vedel sam:
od noči nedavne
lepe ustnice imam
in noge pripravne.

Odkar v meni to živi,
drevje lepše rase,
voda lepše se iskri,
ko jo zlivam nase.

MORIRAT O MACKIEJU NOŽU

Morski pes ima zobovje,
vidiš ga, ko zareži.
Mackie nosi nož krvavi,
toda noža videt ni.

Ah, kjer morski pes mesari,
vse je rdeče krog in krog.
Mackie nosi rokavice
in je zmeraj čistih rok.

In po Temzi, motni vodi,
zmeraj plava kak mrtvak.
Ni ga kolera ne kuga,
pač pa Mackie, poštenjak.

In mrlič leži ob vodi
prav na moder sončen dan,
krog vogala teče človek,
Mackie Nož imenovan.

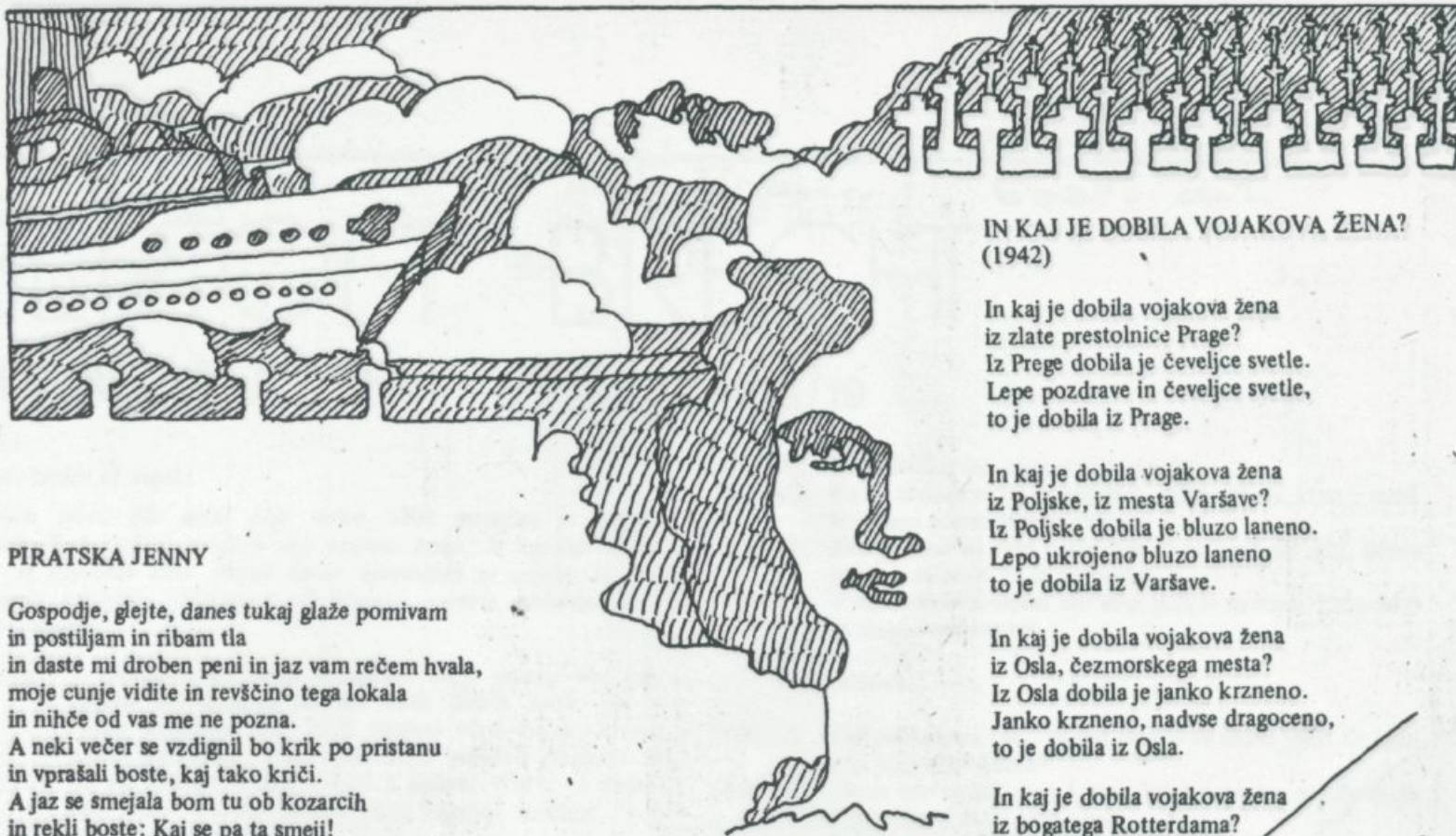
In Schmul Meier je izginil,
kar čez noč je šel s sveta.
Mackie mu je spraznil mošnjo
in ničesar ne prizna.

Ko so našli Jenny Towler,
ji je iz prsi nož molel,
a po keju šel je Mackie,
ki z njo nikdar nič ni imel.

Kje je Alfonz Glit, podjetnik?
Se o tem sploh kdaj izve?
Če je kdo o tem kaj vedel,
Mackie Nož, ta nič ne ve.

In požar v predmestju Soho,
šest otrok in star možak.
In med firbci firbec Mackie,
beli rožici enak.

Zjutraj mladoletna vdova
se posiljena zbudi.
Mačkie Nož, za kakšno ceno
se godijo te reči?

PIRATSKA JENNY

Gospodje, glejte, danes tukaj glaže pomivam
in postiljam in ribam tla
in daste mi droben peni in jaz vam rečem hvala,
moje cunje vidite in revščino tega lokala
in nihče od vas me ne pozna.
A neki večer se vzdignil bo krik po pristanu
in vprašali boste, kaj tako kriči.
A jaz se smejala bom tu ob kozarcih
in rekli boste: Kaj se pa ta smeji!

In trebušasta ladja
s topovi v dveh vrstah
bo pristala v temi.

In rečete: Pojdi h kozarcem, otrok!
In spravim vaš peni in grem.
In porečete: Mala, kdo nam bo postelj postlal?
In posteljem. (A nocej nihče ne bo spal.)
Vi, vi pa še zmeraj ne veste, kdo sem.
A na večer se vzdignil bo krik po pristanu
in vprašali boste: Kaj, vraga, je to?
In videli boste, da stojim za oknom
on vprašali: Kaj se reži tako?

In trebušasta ladja
s topovi v dveh vrstah
bo ustrelila v temo.

Gospodje, takrat vam bo vzelo sapo,
ko zidovje se v prah zdrobi,
ko bo mesto na tleh, razdejano do tal,
ko le zanikrn hotel neporušen bo stal.
In vprašali boste: kdo pač v njem živi?
In ta večer se vzdignil bo preplah v hotelu
in vprašali boste: Zakaj hotel še stoji?
A zjutraj boste uzrli mene pri teh vratih
in rekli: Tu si živela ti?

In trebušasta ladja
s topovi v dveh vrstah
bo polna zastav.

In proti poldnevni sto jih bo z ladje prišlo
in bodo v senco stopili
in vsakega zgrabili in ga od vrat zvelkli
in ga vklenili in predme privlekli
in vprašali: Koga bi ubili?
In takrat bo poldne, vse bo tiho v pristanu,
ko bodo vprašali, kdo naj umre.
In tedaj bom rekla: Pobjite — vse!
In kadar bo padla glava, bom rekla: hopla!

10 In trebušasta ladja
s topovi v dveh vrstah
bo odplula z menoj.

O PLAVANJU PO JEZERIH IN REKAH

V poletju bledem, ko prijazne sape
le v listju velikih dreves šumijo,
je treba leči v reko ali ribnik
kot vodno ločje, ki v njem ščuke spijo.
Telo je v vodi lahko. Roko, ki
lahko iz vode pade do neba,
zaziblje mali veter pozabljivo,
saj v zmoti jo za rjavo vejo ima.

Opoldne leže čez nebo tišina.
Vse ždi, le lastovka se spreletava.
Ko voda se krog nas vznemiri, vemo:
prav zdaj skoz nas velika riba plava.
Moj trup in tiha roka in moj korak
ležimo tiho v vodi. Skupaj smo.
Le če skoz nas zaplava mrzla riba,
začutim žarke, ki z neba peko.

Ko bo zvečer od dolgega ležanja
telo lenobno, mehko, polno teže,
se treba bo na vrat na nos zagnati
v sredino vode, ki kot nož ureže.
Najbolje bo, strpeti do večera:
tedaj se morskih psov nebo razpre
požrešno čez grmovje in čez reko
in vse stvari drugačen soj dobe.

Seveda, treba je na hrbet leči.
Naj nese te. Ne skrbi, kam in kod.
Ne pavati, le mirovati tiho
in biti skupaj z rečnim prodom prod.
Treba je gledati v nebo, ležati,
kot žena po ljubezni obleži;
spokojno, mirno, kakor dobri bog,
ko v svojih vodah se zvečer hladi.

IN KAJ JE DOBILA VOJAKOVA ŽENA? (1942)

In kaj je dobila vojakova žena
iz zlate prestolnice Prage?
Iz Prage dobila je čevljuje svetle.
Lepe pozdrave in čevljuje svetle,
to je dobila iz Prage.

In kaj je dobila vojakova žena
iz Poljske, iz mesta Varšave?
Iz Poljske dobila je bluzo laneno.
Lepo ukrojeno bluzo laneno
to je dobila iz Varšave.

In kaj je dobila vojakova žena
iz Osla, čezmorskega mesta?
Iz Osla dobila je janko krzneno.
Janko krzneno, nadvse dragoceno,
to je dobila iz Osla.

In kaj je dobila vojakova žena
iz bogatega Rotterdama?
Iz Rotterdama je dobila klobuk.
Holandski klobuk, moderen klobuk,
to je dobila iz Rotterdama.

In kaj je dobila vojakova žena
iz Bruslja, iz Belgije ravne?
Iz Bruslja je drobcene čipke dobila.
Čipke bogate, vse bele, bahate,
to je dobila iz Bruslja.

In kaj je dobila vojakova žena
iz sončnega mesta Pariza?
Iz Pariza dobila je krilo svilen.
Ah, krilo svilen, za zavist ukrojeno,
to je dobila iz Pariza.

In kaj je dobila vojakova žena
iz Tripolisa, iz Libije?
Iz Tripolisa dobila je talisman.
Koščen talisman, umetno rezljan,
to je dobila iz Libije.

In kaj je dobila vojakova žena
iz daljne in šiirne Rusije?
Od tam je dobila črno tančico.
Črno tančico in črno novico,
to je dobila iz daljne Rusije.

VPRAŠANJA

Napiši mi, kaj nosiš. Je toplo?
Napiši kje ležiš. Ti je mehko?
Tvoj videz. Je še tak, kot mi je znan?
Pogrešaj kaj? Mogoče mojo dlan?

In sploh, kako živiš? Ti dajo mir?
Kaj ženejo? Zadošča tvoj prezir?
Kaj delaš? Je še dober tvoj obraz?
Na koga zmeraj misliš? Sem to jaz?

Le ta vprašanja tu živijo z mano,
odgovora nikoli ne dobim.
Če trudna si, nič ne napravim zate,
če lačna, ti ne grem po hrano.
Tako je, kot da sem pozabil nate.
Tako je, kot da nič več ne živim.

Alex Ergavec: 600 - dni

BERTOLT BRECHT

BERAČ ALI MRTVI PES 1918/19

Osebe:

Cesar, berač in vojaki

Vhodna vrata. Na desni čepi berač, velik razcapan in belolas človek. Pod svojimi cunjami ima majhno lajno. Je zgodnje jutro. Sliši se topovski strel. Prispe Cesar, spremljajo ga vojaki. Je rdečelas in razoglav, oblečen v vijoličasto volneno oblačilo. Zvonovi zvonijo.

CESAR: V trenutku, ko grem proslavljat svojo zmago nad najhujšim sovražnikom in ko časti dežela moje ime s črnim kadilom, sedi pred mojimi vrati berač, ki zaudarja od bede. Toda med temi velikimi dogodki se mi zdi primerno razgovarjati z ničem. Vojaki se umaknejo nazaj. Človek, ali veš zakaj zvonovi zvonijo?

BERAČ: Da. Moj pes je poginil.

CESAR: Je bila to nesramnost?

BERAČ: Ne, bila je starost. Mučil se je do konca. Zanimalo me je zakaj se mu noge tako tresejo. Prednje mi je položil čez prsi. Tako sva ležala vso noč, celo potem, ko se je shladilo. Toda zjutraj je bil že dlje časa mrtev in porinil sem ga s sebe. In sedaj ne morem domov, kajti razpadati začena in smrdi.

CESAR: Zakaj ga ne odvržeš?

BERAČ: Te nič ne briga. Sedaj imaš praznino v prsih, kot luknjo v odtočni cevi; ker si vprašal neumno vprašanje. Vsi sprašujejo neumna vprašanja. Samo postavljanje vprašanje je neumno.

CESAR: In vseeno bom vprašal še eno: kdo skrbi zate? Kajti če nihče, se boš moral odstraniti. To je namreč prostor, kjer ne sme gniti nobena mrhovina in kjer ne sme trgati zraka noben krik.

BERAČ: Ali kričim?

CESAR: Sedaj ti vprašuješ, čeprav je norčevanje v tvojem glasu; norčevanja pa jaz ne razumem.

BERAČ: No ja, o tem nič ne vem, čeprav sem tisti, ki ga to zadeva.

CESAR: Ne oziram se na tvoje govorjenje. Toda kdo skrbi zate?

BERAČ: Včasih je to deček, ki ga je njegova mati dobila od angela, medtem ko je kopala krompir.

CESAR: Ali nimaš nobenih sinov?

BERAČ: Odšli so.

CESAR: Tako kot vojska Cesarja Ta Lija, ki jo je zakopal puščavski pesek?

BERAČ: Korakal je skozi puščavo in njegovi ljudje so rekli: Predaleč je. Obrni se, Ta Li. Na to je vsakič odgovoril: To ozemlje mora biti zavzeto. Vsak dan so korakali naprej, dokler se ni usnje čevljev izrabilo; potem se je pričela trgati njihova koža in so šli po kolenih. Nekoč je zračni vrtinec ujel kamelo na boku. Ta kamela je poginila pred njihovimi očmi. Nekoč so prišli do oaze in dejali: Taki so naši domovi. In potem je Cesarjev mali sin padel v cisterno in se utopil. Žalovali so sedem dni ter čutili neskončno bridkost. Nekoč so videli poginiti svoje konje. Nekoč njihove ženske niso mogle več naprej. Nekoč je prišel veter in pesek, ki jih je zakopal, in potem je bilo vse mimo in znova mirno in ozemlje jim je pripadalo, in jaz sem pozabil njegovo ime.

CESAR: Kako veš vse to? Niti beseda od tega ni resnična. Bilo je precej drugače.

BERAČ: Ko je postal tako močan, da sem bil kot njegov otrok, sem se odpeljal stran, kajti nikomur ne dopustim, da bi nad menoj prevladal.

CESAR: O čem govoriš?

BERAČ: Oblaki so potovali. Proti polnoči so skoz prodrle zvezde. Potem je bila tišina.

CESAR: Ali delajo oblaki hrup?

BERAČ: Mnogi, res je, so umrli v tistih umazanih kolibah ob reki, ki je preplavila bregove prejšnji teden, toda niso ušli skozi.

CESAR: Ko že toliko veš — kaj nikoli ne spiš?

BERAČ: Ko se uležem nazaj na kamenje, zajoka otrok, ki se je rodil. In potem se znova dvigne veter.

CESAR: Zadnjo noč ni bilo zvezd, nihče ni umrl ob reki, noben otrok se ni rodil, tu ni bilo vetra.

BERAČ: V tem primeru moraš biti slep, gluhi in neumen. Drugače je to zloga s tvoje strani.

Premor.

CESAR: Kaj počneš ves čas? Nikoli prej te še nisem videl. Iz kate-rega jajca si se splazil?

BERAČ: Danes sem opazil, da je koruza letos slaba, ker ni bilo dežja. Teman topel veter piha s polj.

CESAR: To je točno, koruza je slaba.

BERAČ: Tako je kot je bilo pred osemtridesetimi leti. Koruza je propadla na soncu in preden je bila povsem uničena, je prišel dež, tako močan dež, da so priverle podgane in opustušile vsa ostala polja. Potem so prišle v vasi in si vzele grizljaje z ljudi. Tista hrana je bila njihova smrt.

CESAR: O tem ne vem ničesar. Mora biti potvorba, kot vse ostalo. O tem ni v zgodovini ničesar.

BERAČ: Ni nič takega kot zgodovina.

CESAR: Kaj pa Aleksander? In Cezar? In Napoleon?

BERAČ: Zgodbe! Pravljičice! O katerem Napoleonu govoriš?

CESAR: O tistem, ki je zavzel pol sveta in bil uničen, ker se je prevaral.

BERAČ: Le dva lahko to verjameta, on in svet. Napačno je. V resnici je bil Napoleon človek, ki je veslal na galeji in imel tako debelo glavo, da so vsi rekli: Ne moremo veslati, ker nimamo dovolj prostora. Ko je šla ladja na dno, ker niso veslali, si je napolnil glavo z zrakom in se sam obdržal pri življenju. Ker je bil prikovan, je moral veslati naprej — od tu spodaj ni mogel videti kam, vsi ostali pa so se utopili. In tako je zasukal glavo čez svet in ker je bila pretežka je odpadla.

CESAR: To je najneumnejša stvar, kar sem jih slišal. Močno si me razočaral s tem, da si mi povedal to neverjetno zgodbo. Ostale so bile vsaj dobro povedane. In kaj misliš o Cesarju?

BERAČ: Ne obstaja taka oseba kot Cesar. Le narod misli, da je takšen človek in neki posameznik misli, da je on to. Kasneje, ko je narejenih preveč bojnih voz in so bobnarji dobro izvežbani, je vojna in išče se nasprotnik.

CESAR: Toda tokrat je Cesar premagal nasprotnika.

BERAČ: Ubil ga je, ne pa premagal. En idiot je ubil drugega.

CESAR: z naporom: Verjemi mi, bil je močan nasprotnik.

BERAČ: Nek človek daje kamenje v moj riž. Ta človek je moj sovražnik. Bahal se je, ker ima močne roke. Toda umrl je za rakom, in ko so zaprli krsto, se je njegova roka ujela pod pokrov. Ko so krsto odnesli tega niso opazili, tako da je roka visela iz nje, mlahava, nemočna in prazna.

CESAR: Kaj se torej nikoli ne začneš dolgočasiti ko takole ležiš?

BERAČ: Prej so se oblaki spuščali po nebu v neskončnost. Gledam jih. Nikoli jih ni konec.

CESAR: Sedaj ni nobenih oblakov, ki bi se premikali po nebu in tako nima tvoje govorjenje nobenega smisla. To je jasno kot beli dan.

BERAČ: Nič takšnega kot beli dan ni.

CESAR: Mogoče si celo nevarni, paraonik, pobesnel norec.

BERAČ: Bil je dober pes, ne le običajen. Veliko mero hvale zasluži. Prinesel mi je celo meso in ponoči je spal v mojih cunjah. Nekoč je bil v mestu velik kraval, vsi so imeli nekaj proti meni, ker nikomur ne dam ničesar o čemer bi bilo vredno govoriti. Pripeljali so noter celo vojake, toda pes jih je od-

11

gnal.

CESAR: Zakaj mi to pripoveduješ?

BERAČ: Ker se mi zdiš neumen.

CESAR: Kaj si še misliš o meni?

BERAČ: Šibek glas imaš, torej si plašen; preveč vprašanj postavljaš, torej nisi o ničemer prepričan, celo o najbolj gotovi stvari ne; ne verjameš mi, a vseeno me poslušáš, torej si slabič in končno, verjameš, da se cel svet vrti okoli tebe, medtem ko obstajajo ljudje, ki so dosti pomembnejši, jaz na primer. Poleg tega si slep, gluhi in neveden. Kar se pa tiče tvojih drugih pregreh, jih zaenkrat še ne poznam.

CESAR: To se ne sliši dobro. Kaj ne vidiš na meni nobenih kreposti?

BERAČ: Tiho govoriš, torej si ponižen; mnogo vprašanj postavljaš, torej iščeš znanje; vse pretehtaš, torej si skeptičen; poslušáš nekaj za kar verjameš da so laži, torej si strupen; verjameš, da se vse vrti okoli tebe, torej nisi slabši od drugih ljudi in ne verjameš nič. bolj neumnega kot verjamejo oni. Poleg tega nisi zbeگان, ker bi preveč videl, se ne ukvarjaš s stvarmi, ki se te ne tičejo in znanje te ne naredi nedelavnega. Kar se tiče tvojih drugih kreposti, jih sam poznaš bolje kot jaz ali kdorkoli drug.

CESAR: Duhovit si.

BERAČ: Vsaka beseda laskanja zasluži svojo nagrado. Toda ne bom ti plačal, kar si mi ti plačal.

CESAR: Nagrajujem vse usluge, ki so mi storjene.

BERAČ: To je jasno. To da pričakuješ pritrjevanje razkriva tvojo prostaško dušo.

CESAR: Ničesar nimam proti tebi. Je tudi to prostaško?

BERAČ: Da, kajti ničesar ni, kar bi lahko storil zame.

CESAR: Lahko te dam vreči v grajsko temnico.

BERAČ: Je hladna?

CESAR: Tja beli dan ne prodre.

BERAČ: Beli dan? Ničesar takega ni. Imeti moraš slab spomin.

CESAR: Lahko bi te dal ubiti.

BERAČ: Potem mi ne bo več deževalo na glavo, mrčes se bo razkropil, želodec mi ne bo več godrnjal in tam bo največji mir, kar sem jih kdaj užival.

Sel pride in tiho govori Cesarju.

CESAR: Povej jim, da ne bom dolgo. *Sel odide.* Ničesar od tega ti ne bom storil. Razmišljam kaj bom storil.

BERAČ: Tega ne bi smel nikomur povedati. Kajti potem ko bo videl tvoja dejanja, bo delal zaključke.

CESAR: Ne zdi se mi, da sem preziran.

BERAČ: Vsakdo se mi prikloni. Toda to mi ničesar ne pomeni. Le vsiljivi ljudje me motijo s svojimi klepetanjem in vprašanji.

CESAR: Te motim?

BERAČ: To je najneumenjše vprašanje, ki si me ga danes vprašal. Nesramen človek si! Ne spoštuješ osnovne zasebnosti človeškega bitja. Ne poznaš samote, zato hočeš pritrditvev tujca kot sem jaz. Odvisen si od spoštovanja vsakogar.

CESAR: Vladam ljudem. Od tod spoštovanje.

BERAČ: Tudi uzda misli, da vlada konju. Lastovičji kljun misli, da krmari lastovko in najvišja listna sulica palme misli, da preko sebe vleče drevo gor v nebesa.

CESAR: Zloben človek si. Moral bi te uničiti, če mi potem ne bi bilo treba verjeti, da sem to storil zaradi ranjene domišljavosti.

Berač vzame lajno ven in igra.
Nekdo gre hitro mimo in se prikloni.

BERAČ *odloži lajno:* Ta človek ima ženo, ki mu krađe. Ponoči se skloni čezenj, da bi mu vzela denar. Včasih se zbudi in jo zagleda nad seboj. Takrat si misli, da ga ljubi tako močno, da ne more premagati nagiba, da bi ga ponoči gledala. Iz tega razloga ji oprošča majhne prevare, ki jih zasledi.

CESAR: Ali spet nadaljuješ s tem? Niti ena beseda ni resnična.

BERAČ: Sedaj lahko greš, grob postajaš.

CESAR: To je neverjetno!

Berač igra na lajno.

CESAR: Ali je avdiencia končana?

BERAČ: Zaradi te malenkosti glasbe sedaj ponovno vsi vidijo nebo olepšano in zemljo plodnejšo. Zaradi tega drobnega zvoka podaljšujejo svoja življenja ter oproščajo sebi in svojim sosedom.

CESAR: No, vsaj povej mi, zakaj me enostavno ne prenašaš in si mi vseeno toliko povedal?

BERAČ *tjavdan:* Ker nisi bil preponosen, da bi poslušal moje kramljanje, ki mi je služilo le za to, da bi pozabil svojega poginulega psa.

CESAR: Sedaj grem. Pokvaril si mi najlepši dan življenja. Nikoli se ne bi smel tukaj ustaviti; usmiljenje je zaman. Edina stvar v tvojo korist je pogum, da si govoril z menoj tako kot si. In zaradi tega sem pustil vse čakati name! *Odide, spremljajo ga vojaki. Zvonovi ponovno zvonijo.*

BERAČ *vidi se, da je slep:* Sedaj ga ni več. Mora biti pred poldnevom, zrak je tako topel. Deček danes ne bo prišel. V mestu je praznovanje. Ta idiot sedaj gre tudi tja. Zdaj moram znova misliti na svojega psa.

prevedel A.E.

ZASLIŠANJE B. BRECHTA PRED KOMITEJEM ZA PROTIAMERISKE DEJAVNOSTI

IZVLEČKI

Pričujoči tekst (nekateri izvlečki) je nastal na podlagi zasliševanja B. Brechta pred Komitejem za protiameriške dejavnosti. To zasliševanje je uredil in posnel na ploščo Brechtov prijatelj Eric Bentley.

Zaslišanje je bilo 30. oktobra 1947 in je obenem, ko prikazuje dialog med B. Brechtom, kot genialnim piscem in humanistom na eni strani in poneumljeno ter zaplankano zasliševalno komisijo na drugi strani, tudi prikaz spopada idej, miselnosti neke nove družbe, nekega novega humanega sveta, ki jo prežema iskrivost, humor, upornost ponizanih, kot tudi totalne arogance in cinizma miselne zavrtosti starega sveta, zajetega v obstoječe družbene odnose meščanske družbe.

PS: Član Komi teja za proti-ameriške dejavnosti je bil med drugim nam vsem dobro poznani eksponent svetovnega kapitala oz. klalec ne samo vietnamskega ljudstva - Richard Nixon.

S.K.

Prizorišče te Brehtovske tragikomedije je nabito polna zbornična dvorana starega predstavniškega doma v Washingtonu, d.C. Datum: četrtek, 30. oktober 1947.

Prisotni so samo trije člani Komisije: Parnell Thomas John McDowell iz Pennsylvanije in Richard B. Vail iz Illinois. Med njimi je tudi Robert E. Stripling, glavni preiskovalec. Bertolda Brechta spremljata dva odvetnika Bartley Crum in Robert W. Kenny. Glas, ki je imenoval ime Bertolda Brechta, je glas g. Striplinga. Glas, ki je prosil Brechta naj vstane pa glas Parnella Thomasa. Večino vprašanj v teku razprave je postavil Stripling.

G. STRIPLING: Gospod Bertolt Brecht.

PREDSEDNIK KOMISIJE: Gospod Brecht, bi prosim vstali in dvignili vašo desno roko?

Ali svečano prisegate, da boste pričevali (govorili) resnico, čisto resnico, in samo resnico, tako vam bog pomagaj?

G. BRECHT: Prisegam.

PREDSEDNIK: Sedite, prosim.

PRIČEVANJE BERTHOLDA BRECHTA (KI GA SPREMLJATA ADVOKATA G. KENNY IN G. CRUM)

G. STRIPLING: G. Brecht, navedite prosim svoje osebne podatke in točen naslov. Govorite v mikrofona, prosim.

G. BRECHT: Ime mi je Bertold Brecht. Moj naslov: 34 West, Seventy-third Street, New York. Rojen sem bil v Augsburgu, v Nemčiji, 10. februarja 1898. leta.

G. STRIPLING: G. Brecht, Komisija je ...

PREDSEDNIK: Kdaj ste rekli, da ste rojeni?

G. STRIPLING: Bi prosim ponovili še enkrat vaš rojstni datum?

PREDSEDNIK: Deseti februar 1898.

G. Mc DOWELL: 1898?

G. BRECHT: 1898.

G. STRIPLING: Gospod Predsednik, Komisija ima na voljo prevajalca. Bi želeli prevajalca?

G. CRUM: Bi radi prevajalca?

G. PREDSEDNIK: Ali želite prevajalca?

G. BRECHT: Da.

G. PREDSEDNIK: Gospod prevajalec, bi pristopili in dvignili desno roko, prosim?

Prevajalec, ali svečano obljublimate, da boste vestno in pravilno prevajali iz angleščine v nemščino vsa vprašanja, ki bodo postavljena tej priči in prav tako vestno in pravilno prevajali iz nemščine v angleščino vse odgovore priče, tako vam Bog pomagaj!

G. BAUMGARDT: Prisegam.

PREDSEDNIK: Sedite.

Bentley. Prevajalec z imenom David Baumgardt sede poleg Brechta.

G. STRIPLING: Vaše osebne podatke, prosim, za zapisnik.

G. BAUMGARDT: David Baumgardt.

G. STRIPLING: Kje ste zaposleni, gospod Baumgardt?

G. BAUMGARDT: V Kongresni knjižnici.

G. BRECHT: Gospod predsednik, ali lahko preberem svojo izjavo v angleščini?

PREDSEDNIK: Da, toda, ali je glavni preiskovalec že končal s preverjanjem osebnih podatkov prevajalca in priče?

G. STRIPLING: Ne, gospod. Nisem še.

Torej, bi bili tako prijazni in govorili v mikrofona, G. Baumgardt?

Zaposleni ste, pravite, v Kongresni knjižnici?

G. BAUMGARDT: Zaposlen sem v Kongresni knjižnici, da.

G. STRIPLING: Kakšen je vaš položaj v Kongresni knjižnici?

G. BAUMGARDT: Svetovalec za filozofijo pri Kongresni knjižnici.

G. STRIPLING: Zdaj pa, Gospod Brecht, boste povedali tej komisiji ali ste ali niste državljani Združenih držav?

G. BRECHT: Nisem državljani Združenih držav. Imam le dovoljenje za bivanje.

G. STRIPLING: Kdaj ste si priskrbeli dovoljenje za bivanje?

G. BRECHT: 1941. leta, ko sem pripotoval v to deželo.

G. STRIPLING: Kdaj ste prispeli v Združene države?

G. BRECHT: Natančneje, prispel sem 21. julija, v San Pedro.

G. STRIPLING: 21. julija, 1941. l.?

G. BRECHT: Tako je.

G. STRIPLING: V San Pedro, Kalifornija?

G. BRECHT: Da.

G. STRIPLING: Rojeni ste bili v Augsburgu, Bavarska Nemčija, dne 10. februarja 1898, je to pravilno?

G. BRECHT: Da.

G. STRIPLING: Citiram podatke kartoteke komisije za imigracijo.

G. CRUM: Mislim, da je 1898, G. Stripling.

G. BRECHT: 1898.

G. STRIPLING: Oprostite.

G. CRUM: Mislim, da je priča hotela reči 1898.

G. STRIPLING: Želim se prepričati ali so podatki komisije za emigracijo o tem pravilni. Torej 88 ali 98?

G. BRECHT: '98.

G. STRIPLING: Vam je vstopno vizo izdal ameriški vice konzul v Helsinkih, na Finskem, 3. maja 1941?

G. BRECHT: Tako je.

G. STRIPLING: In s to vizo ste vstopili na tla te države?

G. BRECHT: Da.

G. STRIPLING: In kje ste živeli preden ste prišli v Helsinke, Finska?

G. BRECHT: Ali lahko preberem svojo izjavo? V tej izjavi ...

PREDSEDNIK: Najprej moramo, gospod Brecht, preveriti vaše osebne podatke. Preverjanje ne bo trajalo dolgo.

G. BRECHT: Nemčijo sem moral zapustiti 1933., v februarju ko je Hitler prevzel oblast. Odpotoval sem na Dansko, ko pa se je zdelo vojna neizogibna, sem moral 1939 oditi v Stockholm, na Švedsko. Tam sem ostal eno leto, ko pa je Hitler vpadel v Dansko in Norveško, sem moral iz Švedske oditi na Finsko, kjer sem čakal na vstopno vizo za Združene države.

G. STRIPLING: Zdaj pa, gospod Brecht, kaj je vaš poklic?

G. BRECHT: Dramatik in pesnik sem.

G. STRIPLING: Dramatik in pesnik?

G. BRECHT: Da.

G. STRIPLING: Kje ste trenutno zaposleni?

G. BRECHT: Nisem zaposlen.

G. STRIPLING: Ali ste kdaj koli bili zaposleni pri filmski industriji?

G. BRECHT: Da. Jaz ... da. Prodal sem eno svojih zgodb

hollywoodski firmi „Krvniki tudi umirajo“, vendar za film nisem napisal scenarija. Nisem scenarist. Napisal sem še en tekst za nekega hollywoodskega producenta, vendar ta ni bil nikoli posnet.

Bentley. Priznanje za scenarij filma „Krvniki tudi umirajo“, je dobil John Wexley.

G. STRIPLING: Komu, kateremu filmskemu studiju ste prodali svoj tekst „Krvniki tudi umirajo“?

G. BRECHT: Mislim, da je bila to samostojna filmska hiša Pressburger at United Artists.

G. STRIPLING: United Artists?

G. BRECHT: Da.

G. STRIPLING: Ali dobro poznate Hannsa Eislerja? In ali poznate Johannes Eislerja?

G. BRECHT: Da.

BENTLEY. To zadnje vprašanje je razkrilo, da so Bertholdha Brechta poklicali v Washington zaradi vprašanja, ki je bilo bolj žgoče kot vprašanje ameriških pisateljev Hollywooda. Septembra 1947 je Komisija pozvala Gerharda Eislerja na zaslišanje. Po pričevanju Edgarda Hooverja naj bi bil namreč predstavnik komunistične internacionale v komunistični partiji ZDA. Eislerjeva sestra, Ruth Fischer pa je pred Komisijo izjavila, da je njen brat glavni agent ruske tajne policije. „Štejem, da je kar se da nevaren terorist“ je rekla. „... Mislim, da je Eisler terorist prve vrste, ... zmožen izročiti GPU /op. p. ČEKA, poznejši NKVD) lastnega otroka, sestro ali celo najboljšega prijatelja.“ Sledilo je dolgo zasliševanje komponista Hannsa Eislerja, Gerhardovega in Ruthinega brata. Le za las je manjkalo, da zapisnik Komisije o zadevi Hanns Eisler, ki obsega več kor 200 tipkanih strani, ni sprožil enega največjih škandalov v ZDA, pri katerem bi bilo v zaroto vpleteno tudi ime E. Roosvelta. Hanns Eisler je prav tedaj, ko so Brechta zasliševali, čakal na zadnjo sodno razpravo, ki naj bi potrdila že pripravljen odlok o deportaciji.

G. STRIPLING: Kako dolgo že poznate Johannesa Eislerja?

G. BRECHT: Mislim, da sva se spoznala sredi dvajsetih let, da, kakih dvajset let.

G. STRIPLING: Sta večkrat sodelovala?

G. BRECHT: Da.

G. STRIPLING: G. Brecht, ali ste član Komunistične stranke, oziroma ali ste kdaj koli bili član Komunistične stranke?

G. BRECHT: Bi mi dovolili prebrati izjavo? Odgovoril bom na to vprašanje, vendar bi prosil, da mi dovolite prej prebrati izjavo.

G. STRIPLING: Ali bi predložili svojo izjavo predsedniku?

G. BRECHT: Da.

PREDSEDNIK: Prav, pa poglejmo to izjavo.

PREDSEDNIK (potem ko je na hitro pregledal predloženo izjavo): Gospod Brecht, Komisija je skrbno proučila vašo izjavo. Predstavlja zelo zanimivo podobo nemškega življenja, vendar nima nikakršne zveze z zadevo, ki jo proučujemo. Zato nam ni do tega, da nam preberete svojo izjavo.

Bentley. Izjava, ki je Brecht ni smel prebrati, se glasi takole:

Rodil sem se kot sin industrijalca v Augsburgu v Nemčiji. Študiral sem na prarodoslovno-filozofski fakulteti munchenske in berlinske univerze. Ko sem bil star dvajset let in kot član sanitetnega odreda sodeloval v vojni, sem napisal balado, ki je Hitlerjevi vladi, petnajst let pozneje, služila za razlog mojega izгона. Pesnitev je ostra obsodba vojne in vseh tistih, ki so jo želeli podaljševati. Postal sem dramatik. Nekaj časa je kazalo, da Nemčija stopa na pot demokracije. V njej sta vladala svoboda govora in svoboda umetniškega izraza.

V drugi polovici dvajsetih let pa so se zopet začele krepiti reakcionarne militaristične sile.

Sam sem bil tedaj na višku svoje dramske kariere, moja dela so izvajali po vsej Evropi. V Nemčiji pa so se že začeli oglašati glasovi, ki so zahtevali omejevanje svobode govora in umetniškega izraza. Humanistične, socialistične in celo krščanske ideje so proglašali za „undeutsch“ (ne-nemške), izraz, ki si ga komajda zamišljam brez Hitlerjevega volčjega prizvoka. Hkrati pa so se začeli tudi napadi na narodne kulturne in politične institucije. Weimarska republika je

imela, ne glede na vse njene napake, zelo močno očno geslo, ki so ga bili sprejeli vsi najboljši pisatelji in tudi drugi umetniki: Die Kunst dem Volke (Umetnost ljudstvu!) Nemški delavci, katerih zanimanje za literaruro je bilo neverjetno veliko, so predstavljali velik in važen del bralcev in obiskovalcev gledališč. Njihovo trpljenje, v obdobju težke depresije, ki je ogrožala njihovo kulturno raven, nesramnost in naraščujoča moč starih militarističnih fevdalnih in imperialističnih klik, vse to nas je močno vznemirjalo. Začel sem pisati pesmi, pesnitve in drame, ki so odražale čustva ljudstva in hkrati napadale tiste sovražnike ljudstva, ki danes korakajo pod Hitlerjevo zastavo s kljukastim križem.

Preganjanje in pritisk na področju kulture so postajali vse bolj občutni. Znanе slikarje, založnike in urednike uglednih časopisov so preganjali. Na univerzah so uprizarjali politični lov na čarovnice in vodili kampanijo proti filmom, kot „Na zapadu nič novega“.

Vse to so bile seveda le predpriprave za mnogo bolj drastične ukrepe. Ko je Hitler prevzel oblast, slikarji niso smeli več slikati, založniške hiše in filmski studiji pa so prešli v roke nacistične stranke. Toda tudi ti udarci, ki so zadeli kulturno življenje nemškega ljudstva, so pomenili šele začetek. Bili so duhovna priprava na totalno vojno, ki predstavlja totalnega sovražnika kulture. Nemško ljudstvo mora danes živeti brez streh nad glavami, brez zadostne hrane, brez mila, brez temeljev kulture.

V začetku so bili maloštevilni tisti, ki so dojeli zvezo med reakcionarnim omejevanjem kulture in fizičnim nasiljem. Izkazalo se je, da so bili napor demokratičnih in protimilitarističnih sil, kakor tudi tistih, ki so delovali na kulturnem področju, prešibki.

Hitler je prevzel oblast. Sam sem moral oditi iz Nemčije februarja 1933., dan po požaru v Reichstagu (O.pr. Skupščini). Začel se je pravi Exodus (množično izseljevanje) pisateljev in umetnikov, kakršnega svet še ni bil nikoli videl... Zbežal sem na Dansko, kjer sem, od tedaj dalje, vse svoje literarno delo, drame in pesmi, posvetil boju proti nacizmu.

Nekaj mojih pesmi so pretihotapili v Tretji Reich, kar je povzročilo, da so danski nacisti, ki jih je podpirala Hitlerjeva ambasada, zahtevali mojo deportacijo. Seveda danska vlada njihovi zahtevi ni ugodila. Leta 1939, ko je vojna bila že skoraj neizogibna, sem s svojo družino odpotoval na Švedsko kot gost švedskih senatorjev in Stockholmskega župana. Po enem letu sem moral spet na pot. Hitler je nepričakovano vdrl v Norveško in Dansko.

Bežali smo naprej proti severu, na Finsko, kjer naj bi čakali na vstopno vizo za ZDA. Hitlerjeve čete so nam sledile. Ko smo 1941. leta odhajali v ZDA, je bila Finska polna nacističnih divizij. Preko Sovjetske zveze smo potovali s Sibirija Ekspresom, na katerem so se trli nemški, češki in avstrijski begunci. Deset dni po tem, ko smo na švedski ladji odpluli iz Vladivostoka, je Hitler napadel Sovjetsko zvezo. Na poti se je ladja ustavila v Manili, kjer je natovorila kopro. Nekaj mesecev kasneje, so ta otok zavzeli Hitlerjevi zavezniki. Za ameriško državljanstvo smo zaprosili dan po napadu na Pearl Harbor.

Predpostavljam, da so nekatere pesmi in drame, ki sem jih napisal v obdobju boja proti Hitlerju, bile razlog zato, da me je Komisija za proučevanje protiameriške dejavnosti s sodnim pozivom povabila na zaslišanje.

Vsa moja dejavnost, celo tista proti Hitlerju, je bila čisto literarna in strogo samostojna po svojem značaju. Kot gost Združenih držav sem se odrekel vsakršni politični dejavnosti celo v literarni obliki, ki bi bila kakor koli povezana s to deželo. Pripomnil bi še to, da nisem scenarist in da so v Hollywoodu le uporabili eno od mojih zgodb, kot predlogo za film, ki prikazuje nacistično divjanje v Pragi. Ne zavedam se, da bi bil bodisi politično ali umetniško vplival na filmsko industrijo.

Poklican pred to komisijo, pa si bom prvič dovolil nekaj besed o stvareh, ki zadevajo Američane: če se, kot pesnik in dramatik Evrope zadnjih dveh desetletij, ozrem nazaj, bi želel reči, da bi veliki ameriški narod mnogo izgubil in veliko tvegaj, če bi dovolil, da bi kdorkoli omejeval svobodo boja mnenj in idej ali pa drugače posegal na področje umetnosti, ki mora biti svobodna, če hoče biti umetnost. Živimo v nevarnem svetu. Človeštvo lahko postane neskončno bogato, vendar pa je, vsaj zaenkrat, še zelo revno. Pretrpelo je velike vojne in še večje ga čakajo. Ena teh vojn ga lahko zbrše z zemeljske oble. Lahko, da smo zadnja generacija človeške vrste.

V razmišljanjih o tem, kako bi uporabili nove možnosti, ki jih daje proizvodnja, smo prišli komajda korak dalje od dneva, ko je moral konj storiti to, česar človek ni mogel. Mar ne mislite, da bi se v tem neizbežnem stanju morala vsaka nova ideja in zamisel skrbno in svobodno preveriti?

G. STRIPLING: Ali niste 1930. s sodelovanjem Hannsa Eislerja napisali dramo z naslovom „Die Massnahme“?

G. BRECHT: Die Massnahme.

G. STRIPLING: Ali ste napisali takšno dramo?

G. BRECHT: Da, da.

G. STRIPLING: Ali bi Komisiji povedali vsebino te drame – za kaj gre.

G. BRECHT: Da. Poskusil bom.

G. STRIPLING: Najprej nam prosim, razložite kaj pomeni naslov.

G. BRECHT: Die Massnahme pomeni (govori nemško)

G. BAUMGARDT: Ukrepe, ki naj bi jih sprejeli, ali korake, ki jih je treba storiti – ukrepe

G. STRIPLING: Ali bi to lahko pomenilo disciplinske ukrepe?

G. BAUMGARDT: Ne ne disciplinske ukrepe; ne. Pomeni enostavno: sprejeti ukrepe.

G. McDOWELL: V mikrofonsko prosim ...

G. STRIPLING: Prav.

Vi pa povejte Komisiji, gospod Brecht ...

G. BRECHT: Da.

G. STRIPLING: (nadaljuje) Kaj je vsebina te drame.

G. BRECHT: Da. Drama je pravzaprav priredba stare japonske religiozne drame imenovana No Drama; sledi precej verno tej stari zgodbi, ki govori o predanosti idealu vse do smrti.

G. STRIPLING: In kaj je bil ta ideal, gospod Brecht?

G. BRECHT: Ta ideja je v stari drami bila religiozna ideja. Ti mladi ljudje ...

G. STRIPLING: Ali se tiče Komunistične partije?

G. BRECHT: Da.

G. STRIPLING: In discipline znotraj komunistične partije?

G. BRECHT: Da, da; to je nova drama, adaptacija. Dogajanje je postavljeno v Rusijo in Kitajsko 1918. Nekaj komunističnih agitatorjev je odšlo na tako imenovano ozemlje „Nobenega človeka“ med Rusijo ki tedaj ni bila država in ni imela prave ...

G. STRIPLING: Vas lahko prekinem, gospod Brecht? Bi dramo označili kot pro-komunistično ali anti-komunistično, ali pa meniti, da je drama v odnosu do komunistov neutralna?

G. BRECHT: Ne. Rekel bi – glejte, pravica in celo dolžnost literature je, da posreduje javnosti ideje svojega časa. V tej drami – napisal sem jih, seveda, okoli dvajset, toda v tej sem skušal izraziti čustva in ideje nemških delavcev, ki so se tedaj borili proti Hitlerju. V umetniški obliki sem izrazil ...

G. STRIPLING: Borili proti Hitlerju, ste rekli?

G. BRECHT: Da.

G. STRIPLING: Pisano 1930?

G. BRECHT: Da, da; seveda. Ta boj se je začel že 1923.

G. STRIPLING: Rekli pa ste, da gre za Kitajsko; in ne za Nemčijo?

G. BRECHT: Ne ni šlo za Nemčijo.

G. STRIPLING: Naj vam preberem tole.

G. BRECHT: Da.

G. STRIPLING: V drami se vseskozi omenjajo Leninove teorije in

nauki, Abeceda komunizma in druga klasična dela komunizma, kakor tudi dejavnost kitajske komunistične partije na sploh.

Sledi nekaj odlomkov iz drame:

Štirje Agitatorji: Prišli smo iz Moskve kot agitatorji; Potovali naj bi v mesto Mukden, propagirali naj bi in v tovarnah osnovali kitajsko partijo. Javili naj bi se glavnemu stanu partije, ki je najbližji meji, in zahtevali vodiča. Tam, v predsobi je k nam pristopil mlad tovariš in govoril o naravi našega poslanstva. Ponavljamo naš razgovor.

Mladi tovariš: Sem sekretar partijskega glavnega stana, ki je najbližji meji. Moje srce bije za revolucijo. Krivice, ki sem jim bil priča, so me povleklo v prve bojne vrste. Človek mora pomagati človeku. Za svobodo sem. Verjamem v človeštvo. In sem tudi za pravila komunistične partije, ki se bori za brezrazredno družbo, proti izkoriščanju in proti neznanju.

Trije agitatorji: Prišli smo iz Moskve.

Mladi tovariš: Dva, ki sva tu, morava braniti revolucijo tu. Prav gotovo nam prinašata pismo centralnega komiteja, ki nam naroča kaj naj storimo?

Trije agitatorji: Tako je. Vam ne prinašamo ničesar. Toda preko meje v Mukden, nosimo kitajskim delavcem nauke klasikov in propagandistov: Abecedo komunizma; nevednežem resnico o njihovem položaju; zatiranim razredno zavest; tistim pa, ki imajo razredno zavest revolucionarne izkušnje. Od vas pa naj zahtevamo avto in vodiča.

Štirje agitatorji: Odšli smo kot Kitajci v Mukden – možje in ena žena – da bi širili propagando in osnovali kitajsko partijo s pomočjo naukov klasikov in propagandistov – Abecedo komunizma; da bi prinesli nevednim resnico o njihovem položaju; zatiranim razredno zavest in tistim, ki imajo razredno zavest revolucionarne izkušnje.

Mladi tovariš: Posameznik ima dvoje, partija tisoč oči. Partija vidi sedem držav (stanj). Partija ima mnogo ur.

Partija je nemogoče uničiti, zakaj bori se z metodami klasikov, ki izhajajo iz poznavanja stvarnosti in jim je usojeno, da se bodo spremenile, zakaj nauk bo prodril v množice. Toda, kdo je partija? Ali sedi v hiši s telefoni? So njene misli tajne? Njene revolucije neznane? Kdo je? Ona smo mi vsi. Mi smo partija. Ti in jaz in vsi vi – vsi mi. V tvoji obleki je. Tovariš, in v tvoji glavi misli; kjerkoli živim, je njen dom in tam kjer te napadejo se bori.

G. STRIPLING: Zdaj pa, prosim, povejte Komisiji, gospod Brecht, ali so enega junaka te drame ubili njegovi tovariši ker je to bilo v interesu partije, komunistične partije, ali ne; ali je to res?

G. BRECHT: Ne. Ni popolnoma v skladu z zgodbo.

G. STRIPLING: Mar ni res, da so ga tovariši ubili zato, ker se ni hotel podrediti disciplini?

G. BRECHT: Ne, tega v drami ni. Spoznali boste, ko boste dramo skrbno prebrali, da je podobno kot v stari japonski drami – kjer pa gre za druge ideje, ta mladenič, ki je umrl, bil prepričan, da je oskrnil poslanstvo v katerega je verjel in je bil, zato, da ga ne bi še bolj oskrnil, pripravljen umreti – in vsi skupaj mu pomagajo umreti. Junak skoči v prepad, do katerega so ga tovariši nežno pospremili in to je konec zgodbe.

PREDSEDNIK: Iz vaših pripomb, vaših odgovorov, sklepam, da je bil samo ubit, ne umorjen?

G. BRECHT: Hotel je umreti.

PREDSEDNIK: In zato so ga ubili?

G. BRECHT: Ne, oni ga niso ubili – vsaj v tej zgodbi ne. Sam se je ubil. Pomagali so mu, seveda pa so mu prej povedali, da je zanj, zanje in za stvar v katero veruje, bolje, da izginje.

G. STRIPLING: Gospod Brecht, ki povedali Komisiji kolikokrat ste bili v Moskvi?

G. BRECHT: Da v Moskvo sem bil povabljen dvakrat.

G. STRIPLING: Ali ste, ko ste bili v Moskvi, srečali Sergi? Tretyakov – Sergi Tretyakovov, Tretjakov?

G. BRECHT: Tretjakova? Da. To je ruski dramatik.

G. STRIPLING: Pisatelj?

G. BRECHT: Da. Prevedel je nekaj mojih pesmi in, mislim eno dramo.

Tretjakov je precej znan ruski dramatik, ki pa je postal žrtev Stalinovih čistk. Proglašen je bil namreč za trockista.

G. STRIPLING: Da ... Ali so mnoga vaših del osnovana na filozofiji Lenina in Marxa?

G. BRECHT: Ne. Mislim, da to ni tako, seveda pa sem ga študiral in celo, kot dramatik, ki je pisal zgodovinske drame, moral študirati. Jasno je, da sem moral proučiti Marxove ideje o zgodovini. Prepričan sem, da danes pametnih dram brez takega študija ni mogoče napisati. Razen tega pa so na zgodovino, vsaj tisto, ki je pisana danes, močno vplivale Marxove študije o zgodovini.

G. STRIPLING: Gospod Brecht, ali ste, odkar ste v Združenih državah prisostvovali sestanku komunistične partije?

G. BRECHT: Ne, mislim, da nisem.

G. STRIPLING: Mislite, da niste?

G. BRECHT: Ne.

G. STRIPLING: Ali v to niste prepričani?

Tomaž
Klastuž 10. 10

ČEMU POTREBUJE PROLETARIAT INTELEKTUALCE?

1. Da bi prerešetal meščansko ideologijo.

S kislimo materialističnega pojmovanja zgodovine se izperejo goli interesi buržoazije. „Ideelni“ sopotniki se ohromijo. Razredni boj se zaostri.

2. Za študij sil, ki „vz gibavajo svet“.

Zlasti v nerevolucionarnih situacijah mora revolucionarna inteligenca ohranjati revolucijo v permanenci.

3. Da bi dalje razvil čisto teorijo.

S prisilnimi ukrepi, katerim je rusko partijo prisililo njeno izoliranje, bi se morala oblikovati teorija, ki bi bila navarna nadstavba njene ekonomske baze. Toda baza je boleha.

(Iz Bertolt Brecht: Schriften zur Politik un Gesellschaft. Aufbau-Verlag, Berlin und Weimar 1968. Band I, str. 90-91)

TM

ANKETA

Janja Keovinc 100. dan

Kdo je Bertolt Brecht? To vprašanje smo zastavili ljubljanskim študentom.

BRANKO, BTF: Nisem siguren, vendar mislim, da je to nek nemški filozof.

MARJETA, FF: Brecht je bil pesnik, pisatelj in dramatik. Po narodnosti je bil Nемеc, živel pa je v ZDA.

DRAGO, FF: Bil je pisatelj, vendar njegovih del ne poznam.

TOMAŽ, FF: Dramatik, pisatelj, pesnik, kritik ... Skratka, popolnež. Posebno mi je všeč njegov roman Roman za tri groše.

BOJANA, FSPN: B. Brecht je bil velik pisatelj, pesnik in gledališki teoretik. Brala sem njegove Posle gospoda Julija Cezarja.

JANEZ, FAGG: Mislim, da je to fizik, ki je pred leti dobil Nobelovo nagrado.

SVETLANA, PF: Ne vem, čeprav mi je ime znano.

STOJAN, VŠZD: Ameriški pisatelj, satirik.

J.K.

SILVESTRSKI
POLJUB
wędniŝtwo

INFORMACIJE

ENOTNA ORGANIZACIJA MLADIH

V tej številki objavljamo govor predsednika UK ZSMS, ki ga je imel na volilni konferenci Univerzitetne konference. Govor objavljamo v celoti zaradi aktualnih problemov o katerih je govoril predsednik Anton Colarič.

Na osnovi sklepov in stališč 9. kongresa ZSMS, se je konstituirala organizacija ZSMS na ljubljanski Univerzi 12.11.1974 in danes je prišel trenutek, da ugotovimo, če resnično že predstavlja tisto organizirano ter čvrsto politično silo, ki skuša s svojo dejavnostjo maksimalno prispevati k razvoju samoupravnih socialističnih odnosov v naši družbi, še posebno pa na Univerzi. Če izhajamo iz ugotovitve, da ni družbenega problema, ki ne bi bil hkrati problem Univerze in mutatis mutandi – da ni problema Univerze, ki bi vsaj posredno ne bil problem celotne naše družbe.

3. konferenca ZKJ je sprožila tudi v nekdanji skupnosti študentov ljubljanskih visokošolskih zavodov široko razpravo o organiziranosti mladih ter njihovi vlogi v naši samoupravni socialistični družbi. Nekdanja temeljna težnja študentov po izvornosti in kritiki vsega obstoječega v družbi, nekakšni dvignjenosti nad družbo nekakšnem posebnem sloju, ki naj bi imel „avangardno vlogo“, je bila seveda v nasprotju z revolucionarno aktivnostjo delavskega razreda in tega so se zavedli tudi študenti in obradili „miselnost večvrednosti“. Postalo je jasno, da je lahko čvrsta le enotna organizacija mladih, da tu ne gre za združitev dveh birokratskih struktur, da ne gre za oženje meneverskega in akcijskega prostora delovanja študentov, da se pojavlja nova kvaliteta. Čeprav so bili odpori proti novi organizacijski shemi, pa so se ti skrhalo ob razpravah, ki so se prenesele med široko študentsko populacijo. Študijsko leto 1973–1974 je bilo posvečeno pripravi kongresa mladih in kongresnih materialov ter reorganizaciji SŠ LVZ. Priprave na kongres so v SŠ LVZ predstavljale široko politično akcijo, s katero se je osvetljevalo vso globalnost problematike organiziranja in vsebinskega dela mladih. SŠ je bila tako družbenopolitična kot samoupravna organizacija, katere član je bil vsakdo, ki je imel index. Osnovna celica organiziranja je bil letnik posameznega visokošolskega zavoda, od koder so se volili predstavniki v skupščino visokošolskega zavoda, katera se je ukvarjala tako s političnimi (delovni status študenta, štipendijska politika...) kot s samoupravnimi vprašanji in je bila najvišji samoupravni organ študentov. Hkrati so bili študenti izločeni od ostale mladine in kljub nekaterim pozitivnim lastnostim (poudarek na letniku kot osnovni celici), je bila organizacijska vsebinska oblika preživela.

IX. kongres ZSMS je prinesel enotno organizacijo mladih. Sedaj, dve leti po kongresu, je še težko ocenjevati stanje, toda vedeti moramo da smo položili šele temelj. Ključni dejavnik napredka pa je vsak posameznik in njegova napredna zavest v procesu uresni-

čevanja sedanjih in dolgoročnih interesov delavskega razreda. Potrebno je le delati, potrebna je iniciativa, samoiniciativa, samokritika, kritika in to prava kritika, ki gradi in je gonilna sila razvoja, ki tako vpliva na človeka, da sam s svojim ustvarjanjem in odločanjem spreminja družbo ter njeno humanistično in kulturno raven v smislu nepretreganega napredka družbe in pogojev v katerih se človek razvija kot osebnost. In študenti imamo možnosti za tak razvoj, dajejo nam jih ustava, zakon o visokem šolstvu, zakon o združenem delu, statuti VOZD in Univerze, članstvo v družbenopolitičnih organizacijah. V študentu, kot sodelavcu v vzgojno-izobraževalnem in znanstvenoraziskovalnem procesu, mora obstajati težnja po identifikaciji s samoupravljanjem, s to dosledno uveljavitvijo teorije marksizma v naših razmerah. In tu mora priti najbolj do veljave vloga ZSMS, kot ene izmed osveščenih političnih sil Univerze. ZSMS mora biti pobudnik, organizator, usmerjevalec, osveščevalec – skratka nosilec razvoja Univerze, preprih skozi Univerzo

Dejstvo je, da je tudi vzgoja in izobraževanje, s tem pa tudi visoko šolstvo, sestavni del združenega dela. Vzgoja in izobraževanje ni in ne sme biti neka delavcu odtujena dejavnost. Na to se je opozarjalo že pred leti (resolucija IX. kongresa ZKJ, resolucija II kongresa samoupravljalcev) in izoblikovalo se je mnenje, da je potrebno radikalno menjati odnose ter integrirati vzgojo in izobraževanje v sistem, ki ne bo več osnovan na posredniški vlogi delovnega človeka. Ukiniti je bilo potrebno odtujevanje dela dohodka namenjenega šolstvu in znanosti od delavca, hkrati pa je morala „vzgoja in izobraževanje preseči odvojenost od drugih področij združenega dela (torej nekaj skladen proces vklapljanja, v našem primeru Univerze, v združeno delo ter nastanek enotne organizacije mladih!). Ustavne spremembe so omogočile preobrazbo visokega šolstva, njegovo samostojno konstituiranje ter organsko in funkcionalno povezanost v enoten sistem združenega dela, kar je konkretiziral Zakon o visokem šolstvu (29. IV.

1975). Na podlagi tega zakona je osnovna celica, oblika dela in upravljanja v visokem šolstvu VTOZD, katero imajo pravico in dolžnost organizirati delavci skupaj s študenti v tistem delu VDO, ki je delovna celota in ki daje zaokroženo visokošolsko izobrazbo ali opravlja zaključeno delo v okviru vzgojno-izobraževalnega in znanstvenoraziskovalnega programa in v katerem delavci skupaj s študenti lahko neposredno uresničujejo svoje družbenoekonomske in druge samoupravne pravice. Visokošolske dejavnosti so posebnega družbenega pomena in tako se ta uresničuje s soodločanjem ustanoviteljev, zainteresiranih OZD, organov DPS, organov DPO. Svobodno menjavo dela uresničujejo delavci v VTOZD neposredno z delovnimi ljudmi, katerih potrebe in interese zadovoljujejo, ali po njihovih OZD in SIS. Upravljanje VTOZD, tripartitnost oz. enakovrstnost subjektov vzgojno-izobraževalnega in znanstvenoraziskovalnega procesa – to je tista resolucijska sprememba, katere se v tem trenutku verjetno še ne zavedamo, ne zavedamo se še orožja, v rokah! Toda študent ni več objekt oz. ne sme več biti objekt, je subjekt: sooblikovalec, soavtor politike dela VTOZD, VOZD in Univerze, kot samoupravne skupnosti študent ni več križanec med delavcem in šolanjem (kakor se je nekdo izrazil), ki bi se moral pri delu obnašati kot delavec, pri odločanju kot šolar, niti socialni podpisnik družbe (tudi taka mišljenja se slišijo) ampak (so)delavec, ki se s svojim delom – študijem v eni izmed oblik združenega dela, pripravlja za delo v drugi obliki združenega dela. Tudi zato smo študenti z zanimanjem obravnavali osnutek zakona o združenem delu ter ga še bomo, saj ocenjevanje samoupravne organiziranosti ni nikoli odveč.

Ko govorimo o Univerzi, nikakor ne moremo mimo socialne strukture študentov. Očitno je, da imamo daleč premalo študentov iz delavskih in kmečkih družin glede na število let-teh v republiki. Kako odpraviti neskladje med socialno strukturo družbe in vpisom na Univerzo? Izhajati moramo iz dejstva, da je potrebno vsakemu mlademu človeku omogočiti izobraževanje in to od temeljnega do najvišjih znanstvenih stopenj.

Že v letu 1974 se je v Sloveniji tako začela intenzivna akcija za popolnejšo rešitev problematike štipendiranja. Cilj je bil v prvi vrsti zagotoviti več denarja za šolanje kmečke in delavske mladine, pa tudi povezava med potrebami združenega dela po novih delavcih in usmerjanje v poklic. Naposled pa naj bi štipendije tudi stimulirale hitrejše in uspešnejše šolanje. Toda vse ne teče tako lepo, kot smo zapisali. Hud položaj skladov za štipendije iz združenih sredstev (oz. pomanjkanje

denarja v teh skladih) je že letos poleti sprožil administrativne ukrepe (znižanje štipendij med počitnicami, ukinitve določenega števila štipendij itd., ki nikakor niso v skladu s sporazumevanjem in dogovarjanjem naše družbe. Vendar je osnovni problem v tem, da vse preradi segamo po t.i.m. „socialnih štipendijah“, le neradi pa se odločamo za povezanost z združenim delom (povišanje štipendij iz zdr. sredstev pomladi 1976 za 86 %). Bo problem rešilo usmerjeno izobraževanje? Morda, toda ne v tem trenutku. Sedaj je potrebna ponovna akcija vseh organiziranih subjektivnih sil, da se vprašanje štipendijske politike, pa tudi gradnje študentskih domov dokončno odpravi z našega dnevnega reda „problematičnih vprašanj“. Imamo DD o štipendiranju in imamo SS toda potrebno jih je izvajati, po možnosti dopolniti in spremeniti ter tako omogočiti študij vsakemu, ki je zato sposoben in to do najvišjih stopenj.

Se mnogo je bilo problemov pri našem delu in jih še bo Delo DO – D, informiranje, kultura, idejno-politično delo, itd. itd. Vendar, ker bodo o tem govorili tudi moji kolegi, bi opozoril samo še na našo kar rano kadrovski problem, kadrovanje, pripravljenost za delo. V okviru UK ZSMS, 16 DO – D, tu je ZSPK, tisoči članov, stotine komunistov, ki mimogrede, še niso vsi niti člani ZSMS (primer FSPN). Toda potrebno se je vprašati, ali vsebina našega dela ni prava, ali nima prave organizacijske oblike ali kaj drugega. Nerazumljivo je, da mnogi ostajajo ob strani in se zanimajo samo za študij, pozabljajoč, da je dr.pol. in samoupravna aktivnost sestavni del vzgojnega in znanstvenoraziskovalnega procesa. Mar resnično želimo postati samo dobri strokovnjaki, ki lahko služimo vsakomur, tudi birokratskim in tehnokratskim strukturam, ali pa želimo biti kreativni, ustvarjalni mladi ljudje, ki želimo prispevati k razvoju naše družbe? Ali se resnično želimo po liniji najmanjšega odpora sprehoditi skozi Univerzo in nato s statusnim simbolom diplomo zasesti kak stolček in mirno vegetirati. To verjetno ni prava pot, toda vse bolj pogosto se nam v zadnjem času dogaja, da ostajamo va akcijah sami, da se trudimo zaman, kajti če neko stanje ne zajame množice, je vse brez pomena. Bomo dopustili, da se vse te revolucionarne pridobitve, izhajajoče iz ZVS in drugih dokumentov razvrednotijo. Mislim, da tega ne smemo dopustiti in z odkrito besedo danes povedati, kaj mislimo in nato z novim članom skupno premagati oviro, ki so pred nami. Danes ne želimo parol in fraz, želimo odkritost, kritiko, napotke za delo. Le tako bomo s skupnimi močmi uresničili t.i.m. „reformo Univerze“ na novih, zdravih temeljih.

NEKOČ JE BILA VISOKA ŠOLA ...

Ta некоč je star točno 15 let. Pred 15-imi leti je bila ustanovljena Visoka šola za politične vede, ki se je pozneje preimenovala v Visoko šolo za sociologijo, politične vede in novinarstvo. Ko pa se je vključila v ljubljansko univerzo, se je preimenovala v Fakulteto za sociologijo, politične vede in novinarstvo. Ta mesec deviša Visoka šola, srednja Fakulteta, slavi svoj ljubilej.

Zavedamo se pomena, ki ga ima taka ustanova za našo družbo. Fakulteta izobražuje kadre, usposobljene za marksistično proučevanje družbenih pojavov še posebej za raziskovanje in poglobljanje naše samoupravne prakse. Ti kadri so danes naši družbi nujno potrebni.

Kljub vsem dobrim stranem in pozitivnim rezultatom, ki jih je dala Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo v 15. letih svojega obstoja, pa vseeno ne moremo mimo nekaterih težav, ki jo sedaj tarejo. Pred petnajstimi leti, v šolskem letu 1961/62, je bilo vpisanih 31 rednih in 48 izrednih študentov. V letošnjem šolskem letu je vpisanih 730 rednih in 615 izrednih študentov. Več kot očitno je, da tu že lahko nastopi prostorski problem. In ta je, seveda, na fakulteti že nekaj let prisoten in tudi zelo pereč. V prvem letniku se tare več kakor 250 študentov, čeprav je prostor predviden le za največ 100 do 150 ljudi. Še dobro, da vsi ne hodijo na predavanja! kako bi bilo šele takrat! Drug problem, ki tare Fakulteto je pomanjkanje usposobljenih predavateljev in njihova preobremenjenost. Zaradi tega trpi ves učni proces. Prav tako pa trpi tudi zaradi stalnega premiščanja predmetov iz letnika v letnik ali iz semestra v semester. O primernosti teh predmetov ne moremo soditi, dokler se rezultati ne pokažejo v praksi, vidno pa je, da se programi predmetov dopolnjujejo, predvsem pa preoblikujejo vsako leto posebej.

Da se včasih iz tega izcimijo prav čudne situacije, je razumljivo. Tako se večkrat zgodi, da študijski program predvideva nek predmet v višjem letniku, ki pa je bil v prejšnjih letih v nižjem letniku. Seveda študenti nočejo dvakrat poslušati isto snov, pa čeprav pod drugim imenom. Prav tako je težko izvesti pregled snovi, da bi se bilo mogoče rešiti morebitnega balasta v študijskih programih.

Zakaj je osip na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo velik, celo prevelik, je najbolj mično vprašanje ravno za študente, ki se hočejo vpisati na to fakulteto. Iz prvega letnika se prebije le nekaj nad 40 % študentov v drugi letnik. Vprašanje, kaj je temu vzrok, ostaja odprto. Mogoče je res, da struktura študentov ne ustreza. Mogoče se veliko maturantov vpiše brez prave motivacije in brez prave odločenosti za tovrstni študij. Vendar to ne opravičuje celotnega osipa. Res je, da profesorji zaradi svoje obremenjenosti ne morejo posvečati kaj dosti časa študentom. Vendar to ne opravičuje prakse v prvem letniku, ko študenti narede izpite bolj zahvaljujoč neki mistični

matematični logiki, kakor pa svojemu znanju. Kjer se profesor in študent bolj malo poznata, niti ni čudno, da se dogajajo takšne stvari. Seveda pa je večkrat le od profesorja in njegove presoje v času izpita odvisna prihodnost študenta. Ne trdimo, da se to dogaja vedno in povsod, vendar se to sploh ne bi smelo dogajati. Dokler pa bo stanje tako kakršno je, se bodo ti in podobni ekscesi dogajali še naprej.

Vse dokler bo obstajal kadrovski in prostorski problem, dokler ne bo urejeno poklicno usmerjanje, predvsem pa izbiranje smeri študija glede na zmožnosti, interese in zanimanje, dokler ne bo vpeljana dosledno sodelovanje visokošolskih zavodov in združenega dela, seveda na socialističnih osnovah in ne preko diktata, kakor se boje nekateri, toliko časa bodo še obstajali pereči problemi. Njihovo reševanje pa je do takrat v glavnem prepuščeno profesorjem in študentom. Rezultati takega reševanja pa so zaenkrat samo začasni.

120' din

Jugovič

EKONOMSKE STANARINE SAMO IZ LASTNIH SREDSTEV?

O položaju in problemih Doma Fakultete za sociologijo, politične vede in novinarstvo sem se pogovarjala z upravnikom doma tov. Celestinom, ki je povedal sledeče: „Kapaciteta doma je 280 ležišč in je v celoti izkoriščena. Prebivalci Doma so v glavnem študentje ESPN, višje upravne šole, srednje politične šole, študentje SLO, preostala prosta ležišča pa izkoriščajo študentje ekonomske fakultete. Pogoji za sprejem v Dom so enaki kot drugje, saj jih določa Komisija za sprejem in odpoved za študentske domove pri Univerzi v Ljubljani: materialni cenzus, ki ne sme presežati 21000 din na člana družine, izpolnjen pogoj za vpis v določeni letnik in oddaljenost 70 km od kraja šolanja. Ker so potrebe veliko večje kot znaša naša kapaciteta, se pravilno strogo držimo. Študentje iz drugih republik so v Dom sprejeti pod enakimi pogoji v primeru, ko so prijavljeni na področju republike Slovenije in v njihovi republiki ne obstaja enaka šola. V Domu lahko stanujejo tudi zakonski pari, če je odobren sprejem obeh zakoncev, ne smejo pa stanovati zakonski pari ali študentke z otrokom. V letošnjem letu smo imeli primer, ko je za stanovanje zaprosila študentka z otrokom. Ker je to v nasprotju z našimi pravili (ena sama študentka ne more stanovati v sobi z dvema ležišči), smo se s prošnjo obrnili na Študentsko na selje in poskusili doseči zamenjavo. Zaradi velike prostorske stiske je bila zamenjava nemogoča, zato je ta študentska ponovno zaprosila Svet doma za odobritev prošnje, ki pa še do danes ni obravnavana.

Velik problem predstavlja financiranje Doma, saj znaša ekonomska cena kar 880,00 din na ležišče. Polovico te cene krijejo študentje sami, 5 % krije Republiška izobraževalna skupnost in so na-

menjena za osnovna sredstva amortizacije, preostalih 45 % pa je kritih iz lastnega fonda Doma. V primerjavi s štipendijami, ki so se v letošnjem letu povečale za 26 %, se je najemnina v Domu povečala za 19 %. Kljub temu, da je stanarina tako visoka, še vedno ni ekonomska in se ob končni bilanci bojimo primanjkljaja. Pred letošnjo podražitvijo stanarine je tekla razprava med študenti, Svetom doma in zunanji predstavniki (polit. organi, izobraževalna skupnost, predstavniki fakultete in krajevne skupnosti) Predvidevali smo 5 % podražitev, v resnici pa je znašala 12,5 %. Zato je bila predvidena stanarina 435,00 din, vendar so bili študentje odločno proti. Kompromisna najemnina sedaj znaša 400,00 din. Predvidevamo pa, da se bo najemnina po Novem letu ponovno povečala in sicer v skladu z ostalimi podražitvami in s povišanjem štipendij.

Menim, da je stanovanjska problematika študentov dovolj za skrbiljujoča, da zahteva pameten premislek in takojšnje ukrepanje, saj to ni več problem, ki zadeva samo študente, pač pa je problem celotne družbe. Zavedati se moramo, da je nemogoče financiranje samo iz lastnih skladov in da take ustanove, kot so študentski domovi, zahtevajo širšo družbeno podporo.

Mitrovič Neva

Neva Mitrovič 120' - din

VABILO

Mladinsko razstavišče - galerija AVLA v Mariboru, pripravilca razstavnega programa za razstavno leto 1977/78 Polovica razstavilcev mora biti po določilih razstavišča mladih, zato vabimo vse likovnike, četrtkih med 11. in 13. uro, zaradi podrobnejših informacij in dogovorov o razstavah.

za AVLO Igor Kramberger

Bavčar Igor: 200

Nedvomno je prvi (in na žalost pogosto EDINI) interes študenta — uspešno opraviti vse študijske obveznosti. Študent vloži veliko energije v uveljavitev tega interesa — za uspešno opravljenost obveznosti — predvsem v obliki študiranja, prebiranja določenih študijskih gradiv, obiskovanja predavanj, vaj, itd. Seveda pa so študentje tudi samo zaradi tega, da so, nekateri seveda, ki so v manjšini.

Uspešna opravljenost vseh študijskih obveznosti neizogibno vključuje opravljenost vseh študijskih obveznosti neizogibno vključuje pogoje študija, tako materialne pogoje, kakor odnose profesor — študent, obliko in razvoj ustreznih sodobnih pedagoških pristopov in metod itd. Kvalitetni pogoji študija nenazadnje tudi zmanjšujejo razkorak med ustavno deklariranimi in realnimi možnostmi izobraževanja ene od temeljnih človekovih pravic v našem sistemu.

Ena bistvenih težav razvoja samoupravljanja v Jugoslaviji je, da se neposredno izražanje in združevanje interesov ne uveljavlja samo na delovnem mestu in v OZD, ampak sega na vsa področja in vse bistvene ravni družbenega in političnega življenja. (A. Bibič, Teorija in praksa, 1974, št. 10)

Učnovzgoji proces, pogoji tega procesa, bi morali torej predstavljati področje, kjer se združujejo interesi porabnikov, proizvajalcev — delavcev v pedagoškem procesu in študentov — subjektov tega procesa.

Kakšen je delež študentov in na kakšen način izražajo svoje interese, koliko študentov je „zainteresiranih za uveljavljanje“ svojih interesov, ali raje, koliko študentov izraža in sodeluje pri uveljavljanju svojih interesov — to je predmet mojega prispevka.

Poglavitno sredstvo, s katerim skuša jugoslovanski samoupravni sistem omogočiti neposredno izražanje interesov, je delegatski sistem. Delegatski sistem omogoča, da delegatska baza izraža svoje interese na organiziran način, s čimer ne zagotavlja samo odgovornosti pri uveljavljanju interesov, marveč tudi učinkovitost njihovega uresničevanja. Izpostavlja „dominantno vlogo“ delovnih ljudi v odnosu do družbenega in političnega odločanja.

Menim, da na univerzi, na fakultetah še ne moremo govoriti o organizirani obliki izražanja in uveljavljanja interesov študentov tiste tretje „delegacije“ v samoupravnih telesih fakultete. Zakaj?

Prvič. Postavlja se vprašanje koliko je in ali je delegacija študentov sploh delegacija. Ali upravičeno nosi to ime? Ne. „Delegacija“, njeno poslanstvo, izhaja iz tega, da je osebna, posamičen interes študenta tudi splošen interes študentov, da ni različnih, temveč, da so interesi posameznikov samo sešteti v skupen interes. Kakšni so dejanski interesi samoupravne baze — zbora študentov npr. — se največkrat ne ve. „Delegacija“ predstavlja interese, ki naj bi bili skupni ali splošni. Ni tako potrebnega — in temeljnega — sporazumevanja in dogovarjanja. „Delegacija“ je kot politično telo dejansko skoraj popolnoma ločena od posebnih in posamičnih interesov. Igra vlogo predstavnika splošnega in skupnega interesa, ki ga dejansko sploh ni, saj ni združevanja, usklajevanja posamičnih interesov v splošnega ali skupnega. Izhodišče „delegacije“ sicer je študent, a ne študent kot posameznik, ki študira, živi in dela, ki ima svoje, drugim tudi različne interese, ampak študent kot del množice študentov, ki imajo podobne obveznosti, podobne težave in iz tega izvirajoče podobne interese (za „delegacijo“ zadostne), študentovske.

Drugič. Kar je še huje — v večini primerov niti TAKE „delegacije“ ni. Poleg fakultetnega sveta, osnovnega samoupravnega telesa na fakulteti, obstajajo tudi druga samoupravna telesa (razne komisije, tako za študijska, študentovska vprašanja, komisija za tisk, statutarna komisija, katedre itd.) Zelo pogost in zanimiv pojav v zvezi s tem je „lov na predstavnike (DELEGATE) študentov“ po hodnikih fakultete pred sejami posameznih komisij, samoupravnih teles.

Postavlja se vprašanje — ali res študenti ne vidijo svojih interesov, ki nedvomno so, ali so res tako zadovoljni z obstoječim stanjem ali pa jim zadošča to, da so opravili in opravljajo svoje študijske obveznosti, pri tem pa se požvižgajo na pogoje v katerih so, opravljajo in bodo opravljali te obveznosti še naprej, če bodo tako „nezainteresirani do uveljavljanja svojih interesov“.

Tretjič. V procesu integracije interesov imajo bistveno vlogo tudi družbenopolitične organizacije pod idejnim in političnim vodstvom Zveze komunistov, saj bi zgolj spontano merjenje vsakdanjih empiričnih interesov lahko vodilo celo h konzervativnim rezultatom. Resoluciji VII. kongresa ZKS in X. kongresa ZKJ sta jasno in konkretno določili smer nadaljnega delovanja in naloge komunistov v visokem šolstvu. Med drugim je bilo v resolucijah poudarjeno:

— ustvariti je treba take študijske pogoje, odnose in način dela, da bodo študentje pridobivali znanje ter razvijali svoje ustvarjalne sposobnosti, ter delovali kot delovni ljudje samoupravne socialistične družbe, predvsem z AKTIVNIM študijem in s svojo lastno DRUŽBENO in POLITIČNO dejavnostjo

— zagotoviti moramo večjo učinkovitost študija in razvijati SODGOVORNOST učiteljev in ŠTUDENTOV za študijski uspeh.

V luči teh izjav Osnovna organizacija Zveze komunistov na fakulteti ni opravila svoje naloge. Posebej pa to niso storili aktivni ZK študentov. Na tem področju delovanja Zveze komunistov sicer zasledimo neko premikanje kar pa je odločno premalo, da bi zagotovili „dominantnost vpliva“ študentov na odločitve, ki zadevajo pedagoški proces, ter njih neposredno ali posredno. Pereči problemi se pojavljajo ravno na področju vsebine, metod, sredstev in organizacije visokega šolstva ter prenatrpanosti učnih programov in učbenikov, na področjih, ki jih oba kongresa komunistov tudi izpostavljata med drugimi področji delovanja komunistov v visokem šolstvu.

Res je, da ZK na visokih šolah ne more problemov rešiti sama. Vendar pa je res tudi, da je ZK tista, ki bi morala na visokošolskih zavodih razširiti krog tistih, ki so družbenopolitično angažirani in premagati še vedno razširjen oportunistem, ki se pojavlja pri delu univerzitetnih delavcev kakor tudi študentov, v izogibanju vsakršnemu družbenopolitičnemu delu na eni strani v ozko strokovnost in zgolj študij na drugi strani.

Tudi ZSMS ne opravlja svoje naloge, saj še ne zagotavlja akcijske etotnosti, primerne organiziranosti in kontinuitete v delu študentske organizacije kot d la ZSMS.

Naj zaključim. Ni problem samo — čeprav tudi je — v oviranju izražanja dejanskih interesov, ampak in predvsem v pomanjkanju edinega, če ne edinega pa najpomembnejšega aduta — medsebojnega sporazumevanja in dogovarjanja in iz tega izhajajočega dejanskega skupnega ali splošnega interesa.

Za take odnose pa vsaj izgleda tako — še nismo zreli.

Bavčar Igor

TRIBUNA — ŠTUDENTSKI LIST
IZDAJA UNIVERZITETNA KONFERENCA ZVEZE SOCIALISTIČNE
MLADINE SLOVENIJE
UREDNIŠTVO: 61000 LJUBLJANA, TRG OSVOBODITVE 1/II SOBA 86,
TEL: 21-280
URADNE URE VSAK DAN OD 10-12h
TISKA TISKARNA ŠTUDENTSKI SERVIS
LETNA NAROČNINA 40,00 DIN; POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI;
ROKOPISOV NE VRAČAMO
OPROŠČENI PROMETNEGA DAVKA NA PROMET PO PRISTOJNEM
SKLEPU ŠT.: 421-1/70 OD 22. JANUARJA 1973.

UREDNIŠTVO: ALEŠ ERJAVEC (kultura, BOJAN PIRIH (odgovorni urednik), JANJA KLASINC (informatika), RISTO PEJOV (tehnični urednik), SREČO KIRN (teorija), SREČO PAPIČ (likovni urednik), SREČO ZAJC (glavni urednik), VESNA BELAK (lektura, korektura)
ZAČASNO VLOGO IZDAJATELSKEGA SVETA OPRAVLJA PREDSEDSTVO UNIVERZITETNE KONFERENCE ZVEZE SOCIALISTIČNE MLADINE SLOVENIJE.

TO ŠTEVILKO JE TEHNIČNO OPREMIL PETER KORDIŠ